

SEKSINOSTON KRIMINALISOINTI

Pro Gradu
Rikosoikeus
Sini Knuuti
Kevät 2014

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Seksinoston kriminalisointi

Tekijä: Knuuti, Sini

Opetuskokonaisuus ja oppiaine: Rikosoikeus

Työn laji: Tutkielma Laudaturtyö__ Lisensiaatintyö__ Kirjallinen työ__

Sivumäärä: XI + 72

Vuosi: 2014

Tiivistelmä: Perehdyn tutkielmassani kysymykseen tulisiko seksinosto kriminalisoida. Esittelen Suomen lainsäädännön taustat ja nykytilan. Tutkimusmetodi on oikeusdogmaattinen. Lisäksi tutkielmassani on oikeusvertailua, sillä selvitän seksinoston oikeudellista sääntelyä myös ulkomaalaisissa valtioissa. Oikeusvertailu painottuu Ruotsiin, sillä yhteiskuntamme ovat seksuaalikäyttäytymisessä melkein samanlaisia. Tutkielmassa käsitellään lisäksi prostituution tilannetta Suomessa: kuinka paljon sitä on ja ketkä seksiä myyvät tai ostavat.

Suomessa on seksinosto kielletty alaikäiseltä sekä parituksen ja ihmiskaupan uhrilta. Syyskuussa 2013 Oikeusministeriö esitti selvityksensä, jonka mukaan seksinosto tulisi kriminalisoida kokonaan myös Suomessa. Tutkielman aihe on ajankohtainen, mutta lainsäädäntöhankkeen tilaa voidaan kuvata tällä hetkellä odottavaksi. Syksyllä 2014 nähdään mihin suuntaan Suomessa mennään seksinoston kriminalisoinnin suhteen. Tutkielmani johtopäätöksissä pohdin ja punnitsen esille tulleita seikkoja ja käytännön kokemuksia ulkomailla. Loppupäätelmäni on, ettei seksinostoa tule kriminalisoida Suomessa.

Avainsanat: prostituutio, seksinosto, kriminalisointi

Oikeudet: Julkaisu on tekijänoikeussäännösten alainen. Teosta voi lukea ja tulostaa henkilökohtaista käyttöä varten. Käyttö kaupallisiin tarkoituksiin on kielletty.

Muita tietoja: Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi

SISÄLTÖ

| | |
|--|----|
| 1. JOHDANTO..... | 1 |
| 2. SEKSINOSTOA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ JA SEN KEHITYS7 | |
| 2.1. Lainsäädäntö Suomessa | 7 |
| 2.1.1. Seksinoston historia..... | 7 |
| 2.1.2. Lainsäädännön kehitys | 15 |
| 2.2. Lainsäädäntö muualla Pohjoismaissa..... | 27 |
| 2.2.1. Ruotsi | 27 |
| 2.2.2. Norja, Islanti ja Tanska | 28 |
| 2.3. Lainsäädäntö Pohjoismaiden ulkopuolella | 29 |
| 2.3.1. Iso-Britannia..... | 29 |
| 2.3.2. Saksa..... | 30 |
| 2.3.3. EU-oikeus | 32 |
| 2.3.4. Maailmanlaajuista tilastointia seksinoston kriminalisoinnin lainsäädännöstä..... | 33 |
| 3. SEKSIN OSTO SUOMESSA | 35 |
| 3.1. Yhteiskunnan suhtautuminen seksinostoon..... | 35 |
| 3.2. Prostituoitunut..... | 36 |
| 3.3. Seksinostajat | 40 |
| 3.4. Seksinoston määrän arviointi..... | 44 |
| 3.4.1. Kysynnän ja tarjonnan arviointi | 44 |
| 3.4.2. Seksinostajien määrän arviointi | 47 |
| 3.5. Ulkomailta Suomeen suuntautuva prostituutio..... | 49 |
| 3.6. Seksinoston muodot | 52 |
| 3.6.1. Seksipalvelujen eri muodot..... | 52 |
| 3.6.2. Internet- ja lehti-ilmoitukset..... | 53 |
| 3.6.3. Toiminnan liikepaikka | 54 |

| | |
|--|----|
| 4. SEKSINOSTON KRIMINALISOINNIN VAIKUTUKSET..... | 57 |
| 4.1. Ruotsi..... | 57 |
| 4.1.1. Kriminalisoinnin vaikutukset seksinoston määrään..... | 57 |
| 4.2.2. Kriminalisoinnin vaikutukset seksinoston muotoihin | 58 |
| 4.2.3. Kriminalisoinnin vaikutukset paritukseen ja ihmiskauppaan | 60 |
| 4.2.4. Poliisin tietoon tullut rikollisuus vuosina 1999-2011 | 61 |
| 4.2.5. Rangaistukset..... | 62 |
| 4.2. Seksinoston kriminalisointi Suomessa | 63 |
| 4.2.1. Kriminalisoinnin puolesta | 63 |
| 4.2.2. Kriminalisointia vastaan | 65 |
| 4.3. Lainsäädäntöhankeksen tila huhtikuussa 2014 | 67 |
| 5. JOHTOPÄÄTÖKSET | 68 |

LÄHTEET

KIRJALLISUUSLÄHTEET

Frände, Dan: Yleinen rikosoikeus. Helsinki 2012. Edita.

Haavio-Mannila, Elina & Kontula, Osmo: Seksuaalinen lähentely, ahdistelu ja maksettu seksi, teoksessa Suomalainen seksi – tietoa suomalaisten sukupuolielämän muutoksesta, toimittaneet Elina Haavio-Mannila & Osmo Kontula. Juva 1993. WSOY. s. 335-340.

Heikkinen, Ari: Pitäisikö prostituutio kriminalisoida?, teoksessa Seksibisnes, toimittaneet Rosa Meriläinen & Matti Säteri, Saarijärvi 1999 (Vihreä sivistysliitto ry). s. 33-38.

Honkasalo, Brynolf: Suomen rikosoikeus – erityinen osa. Hämeenlinna 1960.

Häkkinen, Antti: Rahasta – vaan ei rakkaudesta, Prostituutio Helsingissä 1867-1939. Keuruu 1995.

Häkkinen, Kaisa: Nykysuomen etymologinen sanakirja. Helsinki 2004.

Kauppinen Jaana: Prostituutio, teoksessa Seksuaalisuus, toimittaneet Dan Apter, Leena Väisälä & Kari Kaimola, Helsinki 2006. s. 382-406.

Kielitoimiston sanakirja: 2. osa: L–R. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 140. Helsinki 2006.

Kimpimäki, Minna: Haureuden harjoittajista ihmiskaupan uhreihin. Tampere 2009.

Kontula, Anna: Prostituutio Suomessa. Tampere 2005.

Kontula, Anna: Punainen exodus. Tampere 2008.

Kontula, Osmo: Halu ja intohimo. Porvoo 2008.

Koskinen, Sanna: Sari Saarinen, seksin ammattilainen, teoksessa Seksibisnes, toimittanut Rosa Meriläinen & Matti Säteri, Saarijärvi 1999 (Vihreä sivistysliitto ry.) s. 17-23.

Kuosmanen, Jari: Attitudes and perceptions about legislation prohibiting the purchase of sexual services in Sweden. 2011.

Kännedom om Prostitution 2007: Socialstyrelsen. Sweden 2007.

Lehti, Martti & Aromaa, Kauko: Naiskauppa, laiton siirtolaisuus ja Suomi. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Helsinki 2002.

Men Who Buy Sex- tutkimus: Eaves – hyväntekeväisyysjärjestö. Lontoo 2009.

Palo, Jorma; Palo Leena-Maija: Rakkaudesta seksiin. Helsinki 2004.

Prostituutio Pohjoismaissa: Pro-Tukipiste Ry. Raportti Pohjoismaisen prostituutiotyön verkoston kokouksesta Helsingistä 08.-09.09.2011. Toimittaneet Susanna Jussila & Vaula Tuomaala.

Rikollisuustilanne 2012, Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Helsinki 2013 (Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos).

Rikollisuustilanne 2006, Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Helsinki 2007 (Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos).

Rikollisuustilanne 2005, Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Helsinki 2006 (Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos).

Rikollisuustilanne 2000, Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Helsinki 2001 (Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos).

Risks,Rights&Health- raportti: Yhdistyneet kansakuntien kehitysohjelma UNDP (United Nations Development Programme), Hiv/Aids Group. New York 2012.

Seksin oston kriminalisoiva laki tutkimuksen valossa: Toimittanut Niina Vuolajärvi, Suomen Naistutkimusseura. 2013.

Skaffari, Pia: Rajat ylittävä prostituutio. Tampere 2010.

Silfverberg, Katri & Kauppinen, Jaana: Raportti Suomen prostituutiolanteesta: Viranomaiskäytännöt, palvelujärjestelmät ja lainsäädäntö. Helsinki 1992.

Träskman, Per Ole: Ostettu seksi on kielletty seksi. Onko seksipalvelujen oston kriminalisointi oikea keino prostituution vähentämiseen?, *Lakimies* 3/2004, s. 479–492.

Utriainen, Terttu: Raiskaus rikosoikeudellisena ongelmana. Rovaniemi 2013.

Varsa, Hannele: Prostituution näkymätön osa: miesasiakkaat. Helsingin yliopiston sosiologian laitokselle tehty pro gradu- tutkielma. *Naistutkimusmonisteita* 5:1986. Helsinki 1985.

Virtanen, Leea: Huoraksi nimittely suomalaisessa perinteessä, teoksessa *Louhen sanat*, toimittaneet Aili Nenola & Senni Timonen. Helsinki 1990. s.139-160.

Waris, Heikki. Helsingiläisyhteiskunta. Teoksessa *Helsingin kaupungin historia* 3:2 (ajanjakso 1809-1875). Helsinki 1950.

KIRJOITUKSET SANOMALEHDISSÄ JA INTERNETISSÄ

Daily Mail: "Amnesty calls for legal prostitution: Charity says laws that ban people buying or selling sex breach 'human rights'" - verkkojulkaisu 24.01.2014.

Artikkeli saatavilla: www.dailymail.co.uk/news/article-2545003/Amnesty-calls-legal-prostitution-Charity-says-laws-ban-people-buying-selling-sex-breach-human-rights.html. Tulostettu 21.04.2014.

Helsingin Sanomat: "Saksasta tuli bordellibisneksen keskus"- verkkojulkaisu 14.04.2013. Artikkelin saatavilla: www.hs.fi/ulkomaat/a1365826509688. Toimittajana Katariina Baer. Tulostettu 14.03.2014.

Helsingin Sanomat: "HS testasi 30 thaihieronta Helsingissä: Jokaisessa yritettiin tarjota seksipalveluita"- lehtijulkaisu 26.10.2007. Toimittajana Antti Tiainen.

Hufvudstadsbladet: "Förbudet mot sexköp blir inte av"- lehtijulkaisu 02.03.2014. Toimittajana Sylvia Bjön.

Hufvudstadsbladet: "Fler prostituerade efter att sexköp förbjöds i Norge"- verkkojulkaisu 25.06.2012. Artikkelin saatavilla: www.hbl.fi/nyheter/2012-06-25/fler-prostituerade-efter-att-sexkop-forbjods-i-norge. Tulostettu 28.10.2013.

Ihmiskauppa: Artikkelin saatavissa www.poliisi.fi Keskusrikospoliisi – Rikostorjunta – Ihmiskauppa. Tulostettu 28.10.2013.

Iltalehti: "Joka seitsemäs mies on maksanut seksistä"- verkkojulkaisu 06.08.2008. Artikkelin saatavilla: www.iltalehti.fi/prostituutiosuomessa/200808068051340_px.shtml. Toimittajana Maria Ruuska. Tulostettu 03.04.2014.

Jafnréttisstofa: "A new law makes purchase of sex illegal in Iceland"- verkkojulkaisu 21.04.2009. Artikkelin saatavilla: www.jafnretti.is/jafnretti/?D10cID=ReadNews&ID=523. Tulostettu 14.03.2014.

Keskisuomalainen: "Seksin oston täyskielto herättää närää"- verkkojulkaisu 14.04.2013. Artikkelin saatavilla: www.ksml.fi/uutiset/kotimaa/seksin-oston

tayskielto-herattaa-naraa/1316427. Toimittajana Tiina Saari. Tulostettu 28.10.2013

Packalen, Tom: "Oikeusministeri Henriksson, kenen etua seksin ostokielto ajaisi?"- Puheenvuoro-kirjoitus 09.11.2012. Artikkelit saatavilla: tompackalen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/123954-oikeusministeri-henrikssonilta-kenen-etua-seksin-ostokielto-ajaisi. Tulostettu 21.04.2014.

Parittaminen ja prostituutio ovat siirtyneet ulkomaisten rikollisryhmien käsiin: Artikkelit saatavissa www.poliisi.fi Tietoa poliisista – tiedotearkisto. Tulostettu 27.2.2014.

Pro Sentret: Norwegian Law- artikkeli. <http://prosentret.no/en/lovverk/> Tulostettu 14.03.2014.

Pro-tukipiste Ry: Pro-tukipiste ry:n kanta seksin oston yleiskriminalisointiin. Kannanotto 5.11.2012. Kannanotto saatavilla: www.pro-tukipiste.fi/kantakriminalisointiin. Tulostettu 28.10.2013.

Pro-tukipiste Ry: Pro-tukipiste ry:n tiedote Asiantuntijat uskovat "Ruotsin mallin" heikentävän seksityöntekijöiden asemaa. Tiedote 7.11.2013. Tiedote saatavilla: pro-tukipiste.fi/medialle/tiedotteet/asiantuntijat-uskovat-ruotsin-mallin-heikentaevaen-seksityoentekijoeiden-asemaa-7112012. Tulostettu 28.10.2013.

Turun Sanomat: "Huumejengi valitsi uhrin netistä, prostituoitu ryöstettiin törkeästi kotonaan"- verkkojulkaisu 29.10.2012. Artikkelit saatavilla: www.ts.fi/uutiset/kotimaa/408021/Huumejengi+valitsi+uhrin+netista+prostituoitu+ryostettiin+torkeasti+kotonaan. Tulostettu 28.10.2013.

The Guardian: "Inquiry fails to find single trafficker who forced anybody into prostitution"- verkkojulkaisu 20.10.2009. Artikkelit saatavilla: www.theguardian.com/uk/2009/oct/20/government-trafficking-enquiry-fails. Tulostettu 03.04.2014.

Wikipedia: ”Prostituutio”- artikkeli saatavilla:
www.fi.wikipedia.org/wiki/Prostituutio. Maailmankartta. Tulostettu 14.03.2014.

VIRALLISLÄHTEET

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2012-2015. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu. 2012:10.

HaVL 24/2006 vp., Hallintovaliokunnan lausunto Hallituksen esityksestä 221/2005 vp.

HE 6/1997 vp., Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi.

HE 34/2004 vp., Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 221/2005 vp., Hallituksen esitys Eduskunnalle kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ihmiskauppaa ja maahanmuuttajien salakuljetusta koskevien lisäpöytäkirjojen hyväksymisestä ja niiden lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laeiksi rikoslain 20 luvun ja järjestyslain 7 ja 16 §:n muuttamisesta.

HE 282/2010 vp., Hallituksen esitys eduskunnalle lasten suojelemista seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen hyväksymiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

KK 482/2001 vp., Kirjallinen kysymys, Ulla-Maj Wideroos /r ym.: Kriminalisering av köp av sextjänster.

LA 31/1996 vp., Lakialoite, Paula Kokkonen /kok ym.: Lakialoite laiksi rikoslain 20 luvun 8§:n muuttamisesta.

LaVM 3/1998 vp., Lakivaliokunnan mietintö, Hallituksen esitys oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi. Hallituksen esitys laiksi rikoslain 1 luvun 11§:n muuttamisesta.

LaVM 10/2006 vp., Lakivaliokunnan mietintö Hallituksen esitykseen 221/2005 vp.

Seksikaupan kohteen hyväksikäyttö – seksinostokiellon toimivuuden arviointi, Oikeusministeriö. Selvityksiä ja ohjeita 39/2013.

TPA 178/2002 vp., Toimenpideohje, Annika Lapintie /vas ym.: Seksipalvelujen ostamisen kriminalisointi.

HENKILÖKOHTAISET HAASTATTELUT JA KONTAKTIT:

Lainsäädäntöneuvos Jukka Lindstedt, Oikeusministeriö. Sähköpostiviestit 14.02.2014 ja 24.03.2014.

Rikosylikonstaapeli Aki Harju, Keskusrikospoliisi. Sähköpostiviesti 26.03.2014.

Sekaannusten välttämiseksi Anna Kontula on ilmaistu alaviitteessä A. Kontula ja Osmo Kontula O. Kontula.

LYHENNELUETTELO

| | |
|-------|--------------------------------------|
| HaVL | Hallintovaliokunnan mietintö |
| HE | Hallituksen esitys |
| KK | Kirjallinen kysymys |
| KKO | Korkein oikeus |
| KRP | Keskusrikospoliisi |
| LA | Lakialoite |
| LaVM | Lakivaliokunnan mietintö |
| TPA | Toimenpidealoite |
| UNDP | United Nations Development Programme |
| UNFPA | United Nations Population Fund |
| YK | Yhdistyneet kansakunnat |

1. JOHDANTO

Kesällä 2010 tamperelainen prostituoitu koki kauhun hetkiä asiakkaaksi tekeytyneen miehen tullessa asuntoon kahden muun miehen kanssa. Miehet kuristivat naista ja pahoinpitelivät naisen tajuttomaksi ja lopulta veivät tämän omaisuutta. ¹ Toinen tapaus: korkein oikeus (KKO 2012:66) hylkäsi kesällä 2012 syytteet seksin ostosta parituksen uhrilta. Alemmista oikeusasteista poiketen korkein oikeus katsoi, ettei seksipalveluja ostanut mies voinut olosuhteiden perusteella päätellä, että nuori, lähes suomenkielentaidoton virolaisnainen oli parituksen uhri.

Vastaavat tapaukset ovat aiheuttaneet julkista keskustelua nykylainsäädännöstä, jossa seksinosto on kriminalisoitu vain parituksen tai ihmiskaupan uhrilta ja alaikäiseltä. Lainsäädännössä ja prostituoitujen turvallisuudessa koetaan olevan ongelmia. Tästä syystä monet haluaisivat myös Suomeen seksinoston täyskiellon. Ostaminen olisi täysin kielletty huolimatta siitä, keneltä sitä ollaan ostamassa. Hallituksen puolelta on myös reagoitu tähän yhteiskunnalliseen kysymykseen. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan (2012) sisältyi useita tavoitteita, jotka liittyivät seksin ostamisen sääntelyyn. Yhtenä toimena hallitus laati Tasa-arvo-ohjelman vuonna 2012. Tasa-arvo-ohjelmassa sitouduttiin arvioimaan seksin ostoa koskeva lainsäädäntö ja linjaamaan tarvittavat toimenpiteet. Suomi on sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin ehkäisemään naisiin kohdistunutta väkivaltaa. Prostituutilainsäädännön muuttamisen katsotaan olevan sidoksissa naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseen. Tasa-arvo-ohjelmassa todettiin, että oikeusministeriön tulisi toteuttaa kattava arviointi prostituutilainsäädännöstä ja arvioinnin perusteella Suomen tulisi tehdä tarvittavat jatkotoimenpiteet. ²

Tutkielmani aihe on seksinoston kriminalisointi ja tutkimuskysymykseni on tulisiko seksinosto kriminalisoida. Tutkimusmetodi on oikeusdogmaattinen eli

¹ Turun Sanomat- verkkojulkaisu 29.10.2012.

² Tasa-arvo-ohjelma 2012-2015, s. 31-33.

lainopillinen. Tehtävänäni on selvittää muun muassa, mikä on voimassa olevan oikeuden sisältö koskien seksinostoa. Lainopin lisäksi tutkimusmenetelmänä on käytetty oikeushistoriallista tutkimusotetta luvussa kaksi. Luvussa kaksi käsittelen niitä vaiheita, joiden perusteella on päädytty siihen, että seksinosto voitaisiin kriminalisoida. Tulisiko seksinosto kriminalisoida on merkittävä, iso ja mielipiteitä herättävä kysymys. Aiheeseen liittyy monia tunteita, näkemyksiä ja joskus jopa uskonnollinen vakaumus. Kysymys on monelle hyvin tunneperäinen. Mielipiteitä ja tunteita herää paljon enemmän kuin esimerkiksi verrattuna kysymykseen saako punaisia liikennevaloja päin kävellä tai tulisiko auton kuljettajaa rangaista puhelimeen puhumisesta ajon aikana.

Seksinoston kriminalisointi vaikuttaa olevan suuri ja merkittävä oikeusministeri Anna-Maja Henrikssonille. Hän tilasi keväällä 2013 selvityksen seksinoston täyskiellon toimivuudesta. Selvityksen tekivät Helsingin Yliopiston oikeustieteen professori Johanna Niemi ja oikeustieteiden maisteri Jussi Aaltonen. ”Seksikaupan kohteen hyväksikäyttö”³ julkaistiin 4. päivä syyskuuta 2013. Selvitys puoltaa seksin oston täysikieltoa. Tehtyä selvitystä (39/2013) ei mielestäni tule kuitenkaan lukea kritiikittä. Toimittaja Tiina Saaren mukaan Henriksson, Niemi ja Aaltonen tunnetaan kaikki seksin oston kriminalisoinnin kannattajina. Näin ollen moni uskoo, että tutkimuksen lopputulos on päätetty jo ennakkoon.⁴

Tutkielman luvussa kaksi esitellään seksinoston lainsäädäntö ja sen taustat. Se käsittelee seksinoston historiaa Suomessa – aina 1600-luvun ensimerkeistä tähän päivään. Historiaosuuden jälkeen esitellään prostituution lainsäädäntökehitystä Suomessa viime vuosikymmeninä. Monet vaiheet ovat johtaneet Suomen lainsäädännön nykyiseen tilaan, jossa Suomessa on seksinosto kriminalisoitu rikoslaissa tietyin osin. Rangaistus on säädetty seuraavista teoista: seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö, seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta, paritus ja törkeä paritus. Lisäksi järjestyslaissa ja ulkomaalaislaissa on säännöksiä prostituutiosta.

³ Oikeusministeriö 39/2013.

⁴ Keskisuomalainen- verkkojulkaisu 14.04.2013.

Suomen jälkeen käsitellään seksinoston lainsäädäntöä Pohjoismaissa. Yhteiskuntamme on Ruotsin kanssa sen verran samanlainen seksuaalikäyttäytymisessä, että Ruotsin lainsäädännön kehitys sekä seksinoston kriminalisoinnin vaikutukset on olennaista tuoda esille. Keskustelussa seksinoston täyskiellosta vedotaan usein naapurimaamme käytäntöön. Ruotsissa on seksinosto ollut kriminalisoitu jo vuodesta 1999. Jotkut on sitä mieltä, että Ruotsista saadut tulokset ovat pelkästään positiivisia ja toisten mielestä täyskielto on aiheuttanut ongelmia vain lisää. Ruotsin lisäksi sivutaan muita Pohjoismaita sekä Iso-Britanniaa ja Saksaa. Saksan suhtautumiseen prostituutioon on Euroopan vapainta. Toisen luvun loppupuolella käsitellään Euroopan Unionin näkökulmasta prostituutiota. Luku päättyy maailmanlaajuiseen tilastointiin seksinoston kriminalisoivasta lainsäädännöstä.

Luvussa kolme kerrotaan prostituutiotilanteesta Suomessa: yhteiskunnan suhtautumisesta seksinostoon, kuinka paljon seksiä ostetaan, miten sitä ostetaan ja kuka sitä ostaa. Lähteinä luvuissa 3.1. ja 3.4. on käytetty vuosina 1992, 1999 ja 2007 tehtyjä tutkimuksia suomalaisten seksuaalikäyttäytymisestä. Vuonna 1971 tehtiin ensimmäinen suuri suomalaisten seksuaalikäyttäytymistä koskeva tutkimus. Tutkimuksessa ei käsitelty prostituutioon liittyviä kysymyksiä, joten kyseistä tutkimusta ei ole käytetty tässä tutkielmassa lähteenä. Vuonna 1992 tutkimuksen (2250 vastannutta, 1104 miestä ja 1146 naista ⁵) tekivät Osmo Kontula ja Elina Haavio-Mannila. Silloin he alkoivat nimittää kyseistä suomalaisten seksuaalikäyttäytymistä tutkivaa tutkimusta Finsex- tutkimukseksi. He tekivät myös yhdessä vuoden 1999 tutkimuksen (1496 vastannutta, 624 miestä ja 872 naista ⁶). Osmo Kontula teki yksin vuoden 2007 Finsex-tutkimuksen (2590 vastannutta). Kolmannessa luvussa käsitellään lisäksi sitä, miten prostituutiota harjoitetaan ja ketkä seksiä myyvät sekä ostavat.

Neljäs luku käsittelee seksinoston kriminalisoinnin tarvetta ja mahdollisia vaikutuksia sekä Ruotsin tilannetta: mitä vaikutuksia lailla seksinoston täyskiellosta on ollut Ruotsissa ja mitkä tekijät puoltavat ja mitkä vastustavat

⁵ Haavio-Mannila & O. Kontula 2001, s. 35.

⁶ Haavio-Mannila & O. Kontula 2001, s. 37.

seksinoston kriminalisointia Suomessa. Ennen viimeistä lukua johtopäätöksistä käsitellään lainsäädäntöhankkeen tilaa tuoreimmillaan. Oikeusministeriön 4.9.2013 jätetyn selvityksen jälkeen oli pitkään hiljaista kunnes 2.3.2014 uutisoitiin, että seksinoston täyskriminalisointia ei todennäköisesti tulla esittämään. Sen sijaan seksin ostaja voisi saada tuomion, mikäli tilanne vaikuttaa siltä, että ostajan olisi pitänyt epäillä ihmiskauppaa tai paritusta.⁷

Tutkielman otsikossa esitetty käsite *kriminalisointi* on tutkielman pääkäsite. Kriminalisointi tarkoittaa eduskunnan päätöstä liittää tiettyyn inhimilliseen käyttäytymiseen rangaistusuhka. Kriminalisointipäätöksen tuloksena on yksi tai useampi rangaistussäännös. Kriminalisoinnilla on tarkoitus vaikuttaa ihmisten inhimilliseen käyttäytymiseen.⁸ Seksinoston kriminalisointi tarkoittaisi siis eduskunnan tekemää päätöstä liittää seksin ostamiseen rangaistussäännös.

Termi *prostituutio* on johdettavissa latinankielen sanasta prostituere. Sillä tarkoitetaan muun muassa seuraavia asioita: asettautua julkisesti tarjolle, alentaa, häväistä, paljastaa ja pitää kaupan.⁹ Prostituoitu-termi on negatiivissävytteinen ja kokonaisvaltaisesti leimaava, mikä synnyttää kuvan huonosta naisesta. Prostituoitu käsitteeseen on liitetty paljon negatiivisia merkityksiä, esimerkiksi: löyhä moraali, reppanus, poikkeavuus, heikot älynlahjat, estottomuus, synti ja olosuhteiden uhri. Prostituoituja, jotka ottivat maksun sukupuoliyhteydestä, kutsutaan myös huoraksi. Huoraksi voidaan kutsua myös naisia, jotka eivät ottaneet maksua sukupuolisuhteesta.¹⁰

Prostituutio tarkoittaa tässä tutkielmassa tulojen hankkimista sukupuolisuhteiden avulla. Prostituoituksi katsottiin komiteamietinnössä 1891:6 nainen, joka korvausta vastaan harjoitti sukupuoliyhteyttä kenen tahansa kanssa.¹¹ Kielitoimiston sanakirjan mukaan prostituoitu on henkilö, joka ansaitsee suostumalla sukupuoliyhteyteen.¹² On huomattava, että prostituutio ja prostituoitu ovat sukupuolineutraaleja käsitteitä. Prostituoitulla

⁷ Hufvudstadsbladet 02.03.2014.

⁸ Frände 2012, s. 18.

⁹ Häkkinen 2004, s.9.

¹⁰ Virtanen 1990, s. 146.

¹¹ Kimpimäki 2009, s. 3 on siteerannut Komiteamietintöä 1891:6.

¹² Kielitoimiston sanakirja 2006.

voidaan tarkoittaa myös miehiä, vaikka yleensä prostituoidut ovat naisia. Termiä prostituutio ei käytetä lainsäädännössä.

Prostituutio-käsitteen negatiivinen sävy on johtanut siihen, että kyseinen käsite on korvautumassa yhä useammin seksityöntekijän käsitteellä. Seksityöntekijä-käsite on laajempi käsite kuin prostituutio-käsite. Seksityöntekijä-käsite kattaa kaikki seksialalla työskentelevät. Seksialalla on esimerkiksi show- ja private-tanssijoita, puhelinviihdelinjatyöntekijöitä, seksielokuvanäyttelijöitä, erotiikkabaareissa ja hieromalaitoksissa työskenteleviä henkilöitä. Seksityöntekijä-käsite kertoo kaupallisen seksin laajenemisesta ja toiminnan ammattilaistumisesta. Seksi on ilmiönä arkipäiväistynyt ja viihteellistynyt ja tämän vuoksi negatiivinen prostituutio-käsite halutaan korvata neutraalimmalla käsitteellä.¹³

Tutkielmassa on muitakin käsitteitä. *Liikkuva prostituutio* tarkoittaa prostituutiotoimintaa, jota harjoitetaan muualla kuin kotimaassa. Käsitteeseen liitetään maarajojen yli tapahtuva toiminta. Liikkuva prostituutio rinnastetaan usein naiskaupaksi. Liikkuvan prostituution yhteydessä tulevat esille käsitteet lähettävä ja vastaanottava maa sekä kauttakulkumaa. *Lähettävä maa* tarkoittaa maata, josta naiset lähtevät matkustamaan ja *vastaanottava maa* tarkoittaa maata, jonne naiset saapuvat harjoittamaan prostituutiota. Kuitenkin edellä mainitut käsitteet ovat epätarkkoja, sillä sama maa voi olla niin lähettävä kuin vastaanottava maa. Nykyään on alettu käyttää käsitteitä lähtömaa ja kohdema. Kauttakulkumaa tarkoittaa maata, jonka kautta siirrytään vastaanottavaan maahan.¹⁴

Euroopan Neuvosto liitti vuonna 2005 seksinostamisen kiellon ja ihmiskaupan toisiinsa. On kuitenkin huomattava, että paritus ja ihmiskauppa eroavat toisistaan siten, että paritukseen ei liity välttämättä pakottamista. Ihmiskauppa on määritelty kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirjassa ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta 3. artiklassa seuraavasti:

¹³ Skaffari 2010, s. 39.

¹⁴ Skaffari 2010, s. 23.

”a) Hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaa henkilöiden värväystä, kuljettamista, siirtämistä, kätkemistä tai vastaanottamista voimankäytöllä uhkaamisen tai voimankäytön tai muun pakottamisen, sieppauksen, petoksen, harhaanjohtamisen, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla, taikka toista henkilöä vallassaan pitävän henkilön suostumuksen saamiseksi annetun tai vastaanotetun maksun tai edun avulla. Hyväksikäytöksi katsotaan vähintään toisen hyväksikäyttö prostituutiotarkoituksessa tai muut seksuaalisen hyväksikäytön muodot, pakkotyö tai pakollinen palvelu, orjuus tai muu orjuuden kaltainen käytäntö, orjuuden kaltaiset olot tai elinten poistaminen; b) ihmiskaupan uhrin suostumuksella tämän artiklan a kohdassa tarkoitettuun hyväksikäyttöön ei ole merkitystä, kun sen saamiseksi on käytetty jotakin a kohdassa mainittua keinoa; c) lapsen värväys, kuljetus, siirtäminen, kätkeminen tai vastaanottaminen hyväksikäyttötarkoituksessa katsotaan ”ihmiskaupaksi” myös silloin, kun siihen ei liity mitään tämän artiklan a kohdassa mainittua keinoa”

Rikoslain 20 luvussa määritetään kaksi termiä: *sukupuolilyhteys ja seksuaalinen teko*. Sukupuolilyhteys on määritelty siten, että sillä tarkoitetaan sukupuolielimellä tapahtuvaa tai sukupuolielimiin kohdistuvaa seksuaalista tunkeutumista toisen kehoon. Suomessa uudistettiin sukupuolilyhteyden määritelmä vuonna 1998, jolloin sukupuolilyhteyteen sisällytettiin sekä oraalinen että anaalinen yhdyntä. Myös esineellä tapahtuvaa seksuaalista tunkeutumista sukupuolielimeen pidetään sukupuolilyhteytenä. Kuitenkaan esineellä tunkeutuminen toisen peräaukkoon ei ole sukupuolilyhteyttä vaan seksuaalinen teko. Seksuaalisen teon määritelmä uudistettiin vuonna 2011 ja sillä tarkoitetaan sellaista tekoa, joka on seksuaalisesti olennainen tekijä ja kohteena oleva henkilö sekä teko-olosuhteet huomioon ottaen.¹⁵

¹⁵ Utriainen 2013, s. 246.

2. SEKSINOSTOA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ JA SEN KEHITYS

2.1. Lainsäädäntö Suomessa

2.1.1. Seksinoston historia

”Naiset, jotka sellaisissa huoneissa antautuvat haureuden välikappaleiksi, otettakoot kohta kiinni ja pantakoot vankeuteen, ja tuomittakoot sitten, rikoksensa mukaan, sakkoihin tai yleiseen työhön. Jos useammin sen tekevät, rangaistkoot witsailla, asiainhaaran mukaan.”

Edellinen ote on vuoden 1734 lain rikoskaaren 57 luvussa 2 §:ssä, missä oli säädetty rangaistus haureudesta.¹⁶ On huomioitava, että vuonna 1734 sukupuoliyhteys oli sallittu vain aviopuolisoiden välillä. Prostituutio oli kielletty vain jos se tapahtui erityisessä huoneessa tai rakennuksessa.¹⁷ Rikoslain 57 luvun 1§:ssa kiellettiin paritus. Vuonna 1739 ammattihaureutta harjoittaville naisille perustettiin Turkuun työlaitokseksi kehruuhuone.¹⁸ Käytännössä tätä paritussäännöstä sovellettiin ennen 1870-lukua vain harvoin. Maaseuduilla paritustuomioita ei langetettu juuri ollenkaan. Kaupungeissa tuli langettava tuomio vain satunnaisesti. Helsingin bordellit toimivat avoimesti 1830-luvulta lähtien. Paritustuomioiden määrä lähti kasvuun 1870-luvun lopulta alkaen. Tällöin prostituoitujen lukumäärä oli huomattavasti kasvanut. Paritustuomioiden huippu koettiin kun 1880-luvun lopulla tuomittiin vuosittain vähintään 12 ja enintään 32 henkilöä.¹⁹

¹⁶ Varsa 1986, s. 19-20. Varsan teoksessa rikoskaaren 57 luvun 2§ oli kirjoitettu uudemmalla suomenkielellä. Vuonna 1734 rikoslain 57 luvun 2§:n alkuperäinen kirjoitusasu oli seuraava: ”Ne portot cuin sencaldaisisa huoneisa andawat itzens haureuteen pidettää, pitä kirjustikijnni otettaman ja wangiuteen pandaman, ja sitten heidän rioxens; rangaistacon witzoilla asianhaarain jälken.”

¹⁷ Häkkinen 1995, s. 162.

¹⁸ Varsa 1986, s. 19.

¹⁹ Häkkinen 1995, s. 68 (kuvio 4) ja 69.

Vuoden 1889 rikoslain 20 luvun 10§:ssä seksinmyymisen ja parituksen kieltoa uudistettiin ja se ilmaistiin seuraavasti:

”Joka pitää huonetta haureuden harjoittamista varten, taikka viettelee naisen haureellisuuteen, rangaistakoon parituksesta kuritushuoneella korkeintaan kolmeksi vuodeksi ja menettäköön kansalaisluottamuksensa.

Sellaiseen vietteleminen on myös rangaistavaa.

Nainen, joka sellaisessa huoneessa, taikka muuten yleisesti, antautuu haureuden välikappaleeksi, rangaistakoon vankeudella korkeintaan kahdeksi vuodeksi”.

Parituksen tekemuodoksi laajennettiin huoneen pitämisen lisäksi naisen vietteleminen haureellisuuteen.²⁰ Huolimatta siitä, että prostituutio oli kielletty rikoslaissa, hyväksyi valtio prostituution vuosina 1875-1906. Silloin Suomessa oli asetus ohjesääntöisestä prostituutiosta.²¹

Ensimmäiset merkinnät prostituoiduista Suomessa ovat 1600-luvun loppupuolen Turusta. Prostituutiota pidettiin kaupunkiyhteisöjen ongelmana. Suomessa ammattihaureutta olikin havaittu Turun lisäksi Helsingissä, Viipurissa, Tampereella, Kotkassa, Joensuussa, Porissa, Raumalla, Rovaniemellä, Kokkolassa, Lahdessa, Kuopiossa, Kajaanissa, Oulussa ja Vaasassa. Ennen 1900-lukua prostituutiota havaittiin maaseuduilla keskitetyt alueilla, joissa oli paljon liikkuvaa työvoimaa, esimerkiksi sotaväkeä, metsätyöntekijöitä, tukkilaisia tai rautatienrakentajia. Kuitenkin maaseudun kyläyhteisöissä tunnettiin ”huonomaineisia naisia” ainakin yhtä kauan kuin kaupungeissa oli ollut prostituutiota. Kaupunki- ja maalaisprostituutio oli kuitenkin erilaista. Maalaisyhteisöissä prostituutio oli jäänyt alkeellisemmalle tasolle kuin kaupungeissa. Maalla prostituoidun tarvitsi tehdä seksin myymisen lisäksi myös tavallista työtä. Heillä oli vähän asiakkaita ja taloudellista korvausta aina ei edes saanut. Kaupungeissa prostituoidut toimivat ammattimaisemmin.²²

1800- ja 1900-luvulla prostituutiotutkimus keskittyi kahteen teemaan: irtolaisuuteen ja ohjesääntöiseen prostituutioon. Ohjesääntöisen prostituution seurauksena Helsinkiin oli perustettu virallinen katselmustoimisto vuonna 1847.

²⁰ Kimpimäki 2009, s. 46.

²¹ Varsa 1986, s. 19-20.

²² Häkkinen 1995, s. 215-216.

Katselmustoimistoja perustettiin kaupunkeihin, joissa niitä pidettiin tarpeellisena haureuselon silmälläpitoa ja ehkäisemistä varten. Sukupuolitauteja pelättiin ja myös niiden lisääntyminen 1840- ja 1860-luvuilla nähtiin osasyynä tarkastustoimiston perustamiselle. Suomessa katselmustoimistot perustettiin Tampereelle, Vaasaan, Turkuun ja Viipuriin. Lisäksi tarkastuksia tehtiin rannikkokaupungeissa. Esimerkkinä toimiston tehtävistä voidaan mainita Helsingin tarkastustoimiston säännöt. Ne määrittivät toimiston tehtäviksi prostituution valvomisen ja seksitautien leviämisen estämisen. Toimisto jakaantui poliisiosastoon ja lääketieteelliseen osastoon. Lääketieteellisellä osastolla tehtiin terveystarkastuksia ja pidettiin kirjaa tarkastettavien naisten terveydentilasta. Poliisiosasto puolestaan piti kirjaa tarkastettavista naisista, lähetti lääkärintarkastuksessa todetut ja epäillyt tartuntatapaukset sairaalaan ja peri etukäteen kerran kuukaudessa lääkärille menevän tarkastusmaksun.

Tarkastettavaksi joutuivat tunnetut prostituoidut ja sellaiset naiset, jotka eivät voineet esittää mitään laillista elatuskeinoa ja joista oli syytä epäillä, että he harjoittivat prostituutiota.²³ Aluksi prostituoidut tarkastettiin vuonna 1847 kaksi kertaa kuukaudessa, sen jälkeen kolme kertaa kuukaudessa ja vuonna 1859 neljä kertaa kuukaudessa. Järjestelmästä tuli säännöllinen ja virallinen. Prostituutio oli kehittynyt viranomaisten suvaitsemasta toiminnasta heidän ohjaamukseen toiminnaksi.²⁴ Tarkastustoimiston ideana oli, että tarkastetut naiset saivat lupavihkosen, johon lääkäri teki merkinnän, että nainen oli terve. Mikäli nainen oli sairas, prostituoitu toimitettiin kuppasairaalaan vaikka pakottaen ja lääkäri takavarikoi vihkon. Prostituoidun asiakas varmisti vihosta tämän terveydentilan.²⁵

Ohjesääntöinen prostituutio oli Suomen lisäksi voimassa suurimmassa osassa Eurooppaa 1800-luvulla. Se oli voimassa ainakin Espanjassa, Ranskassa, Italiassa, Hollannissa, Belgiassa, Sveitsissä, Itävallassa, Englannissa, Venäjällä, Yhdysvalloissa, Ruotsissa, Norjassa, Kööpenhaminassa, useimmissa

²³ Varsa 1986, s. 23 ja 35.

²⁴ Häkkinen 1995, s. 165.

²⁵ Häkkinen 1995, s. 166.

Aasian kaupungeissa ja suurimmassa osaa Saksaa.²⁶ On otettava kuitenkin huomioon, että vaikka voimassa oli ohjesääntöinen prostituutio, ohjesääntöisyys ei kuitenkaan merkinnyt prostituution laillistamista. Paritus- ja haureusrikoksista rangaistiin, jos tällaisen rikkomuksen olemassaolosta oli saatavilla riittävä laillinen selvitys. Poliisi suvaitsi prostituutiota, jos sen haitat pysyivät tarpeeksi pieninä.²⁷

Helsingin tarkastustoimiston naiset toimivat esimerkkeinä tarkastustoimistossa tarkastetuista naisista. On otettava huomioon Helsingin väkiluvun kasvu kun tulkitaan alla olevia kuvaajia Helsingissä ohjesäännön mukaan tarkastetuista naisista. Vuonna 1840 Helsingissä oli noin 18 000 asukasta ja vuonna 1870 asukasluku oli noussut jo 32 000:een (Kuvaaja 1: *Helsingissä keskimäärin kuukaudessa tarkastettuja henkilöitä vuosina 1847-1875*). 1900-luvulle tultaessa pääkaupungissa oli menty jo yli 100 000 asukkaan ja ohjesääntöisen prostituutiojärjestelmän päättyessä vuonna 1907 Helsingissä oli jo 130 000 asukasta (Kuvaaja 2: Helsingin ”tarkastusnaisten” lukumäärä *vuoden alussa* vuosina 1880-1907). Helsingin väestörakenteesta tulee huomioida, että vuoteen 1865 asti suurin osa Helsingin asukkaista oli miehiä. Kaupungissa oli nimittäin paljon sotilaita ja miesopiskelijoita. Varsa haluaa muistuttaa, että tutkittaessa Helsingin tarkastusnaisten lukumääriä, on muistettava että viranomaistilastot eivät välttämättä kerro itse ilmiössä tapahtuneista muutoksista, vaan kontrollin kohdentumisesta. Kuvaajista 1 ja 2 voidaan huomata, että Helsingin ammattiprostituoitujen lukumäärä ei kasvanut samaa vauhtia kaupungin kasvamisen kanssa. Vuosina 1847-1907 Helsingissä oli keskimäärin 109 tarkastusnaista vuosittain. Samat naiset kuuluivat useasti muutaman vuoden ajan säännöllisten tarkastusten piiriin. Näin ollen keskimäärin kuukausittain ja vuosittain tarkastettujen naisten lukumäärässä ei ole suurta eroa.²⁸

²⁶ Varsa 1986, s. 20.

²⁷ Kimpimäki 2009, s. 57 on siteerannut Keisarillisen Suomen senaatin prokuraattorin kertomus 1888 s. 120-130.

²⁸ Varsa 1986, s. 25.

| Vuosi | Tarkastettavat | | | |
|-------|------------------|----------------------------------|------------------------------------|--------|
| | Yleiset ilotytöt | Ravintolatytöt ja irtolaisnaiset | Tilapäisesti tarkastettavat naiset | Miehet |
| 1847 | 90 | 55 | 9 | 4 |
| 1857 | 101 | 42 | 8 | 7 |
| 1867 | 148 | 4 | 10 | 6 |
| 1875 | 120 | | 29 | 5 |

KUVAAJA 1: Helsingissä keskimäärin *kuukaudessa* tarkastettuja henkilöitä vuosina 1847-1875 ²⁹

| Vuosi | Lukumäärä |
|-------|-----------|
| 1880 | 79 |
| 1885 | 92 |
| 1887 | 82 |
| 1890 | 58 |
| 1895 | 60 |
| 1897 | 48 |
| 1900 | 83 |
| 1905 | 141 |
| 1907 | 122 |

KUVAAJA 2: Helsingin "tarkastusnaisten" lukumäärä *vuoden alussa* vuosina 1880-1907 ³⁰

Kuvaajissa 1 ja 2 on lukemat vain Helsingin tarkastetuista naisista. Kaikissa tarkastustoimistoissa tarkastettiin vuosien 1867 ja 1894 välisenä aikana ensimmäistä kertaa yhteensä 3801 henkilöä. Näistä oli miehiä 238 ja naisia 3563. ³¹ Vuonna 1888 prostituutiokomitea teki koko maan kattavan selvityksen prostituutiosta. Selvityksessä arvioitiin koko maan kaupungeissa olevan yhteensä noin 408 julkiprostituoitua ja vähintään 452 salaprostituoitua.

²⁹ Waris 1950, s. 187 (taulukko).

³⁰ Varsa 1986, s. 25.

³¹ Häkkinen 1995, s. 166 on siteerannut HTA tarkastuspäiväkirjat 1867-1894, HKA.

Salaprostituoitujen määrää oli vaikea selvittää. Komitea arvioikin, että todellisuudessa salaprostituoitujen määrä olisi huomattavasti korkeampi.³²

Naisten ajautumisesta prostituoiduiksi voidaan ottaa esimerkiksi Helsingin kaupungin muutos. Kaupunki teollistui 1800-luvun loppupuolella ja tällöin myös naiset siirtyivät kodin ulkopuolelle palkkatyöhön. Vuonna 1880 oli 16 prosenttia helsinkiläisistä naisista palkkatyössä ja vuoteen 1910 mennessä lukema oli noussut 30 prosenttiin. Naisille kuitenkin maksettiin huomattavasti huonompaa palkkaa kuin miehille samasta työstä. Prostituoituna toimiville naisille maksettiin paljon parempaa palkkaa kuin olisi maksettu pitkistä ja raskaista työpäivistä esimerkiksi tehtaassa.³³

Ohjesääntöinen prostituutio sai paljon kritiikkiä. Katsottiin, että noudatettu menettely antoi sen kuvan, että ammattihaureus olisi luvallinen ammatti. Laissa säädettyjä rangaistuksia ei yleensä käytetty sääntöjä noudattaneita naisia vastaan. Katsottiin, että ohjesääntöinen prostituutio oli ristiriidassa rikoslain kanssa ja ehdotettiin sukupuolitautilien vastustamistoimenpiteitä siirrettäväksi terveydenhoitoviranomaisille.³⁴ Ohjesääntöisen prostituution loppu koettiin Suomessa vuonna 1907 kun senaatti julisti sen lakkautetuksi koko maassa. Valvonta siirrettiin vuonna 1908 sosiaaliviranomaisille. Käytännössä valvonta säilyi samana. Valtiovalta oli onnistunut kuitenkin irtisanoutumaan prostituution hyväksymisestä. Ohjesääntöinen prostituutio lopetettiin lääketieteellisenä valvontajärjestelmänä vasta vuoden 1943 alussa.³⁵

Prostituutio oli rangaistava teko Suomessa vuoteen 1937, jonka jälkeen siitä tuli irtolaislain (17.1.1936/57) mukaan huollon peruste.³⁶ Irtolaisena pidettiin henkilöä, jos hän:

”työkykyisenä kuljeksi paikkakunnalta toiselle ilman riittäviä elatusvaroja; jos vieroksuu työtä ja joutuu sen takia sosiaalihuollon varaan; jos kerjää tai jos pitää tapanaan hankkia tuloja hyvien

³² Häkkinen 1995, s. 218 on siteerannut Komitébetänkade 1891:6, tabell 2.

³³ Varsa 1986, s. 24.

³⁴ Kimpimäki 2009, s. 59 on siteerannut Yleisen anomusvaliokunnan anomusmietintö N:o 32, 1904-1905 s. 19-20, 24-25, 34.

³⁵ Häkkinen 1995, s. 168.

³⁶ Varsa 1986, s. 19.

tapojen vastaisilla ja siveellisesti hylättävillä keinoilla taikka muulla elämäntavallaan tuottaa ilmeistä vaaraa yleiselle järjestykselle, turvallisuudelle tai siveellisyydelle”. Irtolaisena ei pidetä alle 18-vuotiasta tai erityishoitoa tarvitsevaa. (IL 1§)

Irtolaisella voitiin tarkoittaa esimerkiksi prostituoitua tai kerjäläistä. Irtolaishuollon tavoitteena oli saattaa irtolainen takaisin kunnialliseen ja säännölliseen elämäntapaan. Ensimmäisenä keinona oli irtolaisen varoittaminen tai kotikuntaansa takaisin ohjaaminen. Mikäli ensimmäinen keino ei riittänyt, voitiin irtolainen määrätä irtolaisvalvonnan alaiseksi. Irtolaisvalvonta tarkoitti sitä, että valvonnan alaisen tuli noudattaa hänelle annettuja ohjeita hänen elämäntavastaan, asumisestaan ja ansiotoimestaan. Mikäli varoituksen tai valvonnan jälkeen irtolainen ei parantanut tapojaan, voitiin hänet määrätä työlaitokseen. Ennen vuotta 1971 irtolainen voitiin määrätä myös pakkotyölaitokseen, mikä tarkoitti vankilatuomiota.³⁷

Heti irtolaislain ensimmäisinä vuosina 1937-1938 Suomessa irtolaiskäsittelyyn joutui lähemmäksi 1000 prostituoitua. Prostituoitujen irtolaiskäsittelyn huippu saavutettiin vuonna 1949, jolloin irtolaishuoltoon joutui ammattihaureuden perusteella noin 1200 naista. 1950-luvulle tultaessa naisirtolaisten määrä vähentyi tasaisesti. Maaseudulla määrä vähentyi nopeammin kuin kaupungeissa. 1970-luvun lopulla irtolaishuoltoon joutui enää vajaa kymmenen naista. Irtolaislaki lakkautettiin vuonna 1986 ja silloin prostituutio oli koko maassa enää suhteellisen vähäistä.³⁸

1900-luvun loppupuolelle tultaessa prostituutiota oli onnistuttu vähentämään muun muassa sosiaalipoliittisin keinoin. Yleinen seksuaalimoraalin löystyminen oli pienentänyt prostituution kysyntää. Kuitenkin prostituutiokulttuuri jatkui jossain muodossa. Helsingissä toimi 1970- ja 1980-luvuilla puhelintyttöketjuja, jotka tarjosivat palveluksiaan ulkomaalaisille ja suomalaisille liike- ja virkamiehille sekä poliitikoille ja muille, joilla oli rahaa.³⁹

³⁷ Varsa 1986, s. 37.

³⁸ Häkkinen 1995, s. 219-220.

³⁹ Häkkinen 1995, s. 230.

Prostituutiossa siirryttiin vähitellen myyjän rankaisemisen sijaan ostajan rankaisemiseen. Prostituution dekriminalisoinnin jälkeen alettiin tarkastella prostituutioasiakasta sopimussuhteen osapuolena tai kuluttajana. 1900-luvun lopussa pohjoismaiset naistutkijat olivat edelläkävijöitä vaatiessaan seksipalvelujen ostajien rankaisemista. Ajateltiin, että prostituutio vähenisi puuttamalla kysyntään. Rangaistavuus haluttiin kohdistaa asiakkaaseen ja muihin prostituutiosta hyötyviin tahoihin. Prostituoitua pidettiin sukupuolikaupan uhrina ja hänet jätettiin rankaisematta.⁴⁰

1980-luvun lopulla prostituoituja oli Suomessa niin vähän, että prostituution ei katsottu olevan yhteiskunnan kannalta merkittävä ongelma. Esimerkiksi irtolaislain kumoamisen vaikutuksia selvittäneen toimikunnan mietinnöissä todettiin prostituution olevan Suomessa ennemmin periaatteellinen kuin määrällinen ongelma.⁴¹ Seksipalveluiden tarjonta ja kysyntä kuitenkin lisääntyivät Suomessa jyrkästi 1990-luvun mittaan. Tätä selitettiin talouskriisillä ja työttömyydellä, jonka Suomi kohtasi 1990-luvun alussa. Toisena syynä pidettiin Neuvostoliiton romahtamista. Idänkauppa pysähtyi silloin äkillisesti. Lisäksi Suomen ja Neuvostoliiton väliset suljetut etelä- ja itärajat avattiin. Suomesta matkustaminen Venäjälle ja Viroon muuttui lyhyessä ajaksi lähes vapaaksi. Matkustajia oli suuret määrät, joten rajanylitystilanteista tuli vaikeasti valvottavia. Syntyi tilanne, jossa kotimaassa ja lähialueilla hyvien liikenneyhteyksien päässä oli paljon henkilöitä, joille oli tarjolla vaihtoehtoisin ansaintamahdollisuuksiin nähden erittäin tuottoisa ansiomuoto.

Prostituoidut eivät olleet ainoat, jotka havaitsivat mahdollisuuden tienata rahaa, myös parittajat ja muut toiminnasta hyötyvät sivullistahot näkivät tilaisuutensa. Majoitusliikkeen pitäjät ja ravintoloitsijat saivat lisätienestiä, kun ottivat prostituoituja liikkeeseensä töihin. Vaikka talouskriisi lisäsi kotimaisten prostituoitujen määrää, venäläiset ja virolaiset valloittivat Suomen prostituutiomarkkinat muutamassa vuodessa. On todettu muutoksen olleen

⁴⁰ Kimpimäki 2009, s. 107.

⁴¹ Silfverberg & Kauppinen 1992, s. 28.

kaikista jyrkin Lapissa 1990- luvulla. Lapissa prostituution kasvu herätti myös voimakkaimman vastareaktion.⁴²

Tultaessa 2000-luvulle prostituutio on muuttunut laajamittaisemmaksi ja aikaisempaa näkyvämmäksi toiminnaksi. Prostituutio oli laajentunut ja parituksesta on tullut ammattimaista ja organisoitua toimintaa. Se on myös muuttanut muotoaan internetin yleistyessä. Aihe on ollut pinnalla ja ajankohtainen jo vuosituhannen vaiheesta lähtien viranomaisten miettiessä, miten prostituution aiheuttamia ongelmia saadaan poistettua yhteiskunnasta.

2.1.2. Lainsäädännön kehitys

Suomessa seksinosto on kriminalisoit rikoslaissa tietyin osin. Rangaistus on säädetty seuraavista teoista: seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö, seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta, paritus ja sen törkeä tekemuoto. Näistä vanhin rikos on paritus, jonka juuret ovat vuodelta 1734. Lisäksi järjestyslaissa ja ulkomaalaislaissa on säännöksiä prostituutiosta.

Vuoden 1734 lain mukaan parituksen tekemuotona pidettiin huoneen pitämistä (kts. luku 2.1.1.) haureutta varten. Rikoslaissa 1889 lisättiin tekemuodoksi myös naisen vietteleminen haureellisuuteen. Muunlaiset edistämistoimet eivät olleet paritusta. Käytännössä edellä mainittu haureellisuussäännös ja bordellien pitämisen kriminalisoinut säännös jäivät käytännössä varsin tehottomiksi. Vuonna 1960 korkein oikeus antoi ratkaisun, josta todennäköisesti lähti rikoslain paritussäännöksen alan laajeneminen.⁴³

KKO 1960 2 114: Syytetyt olivat korvausta vastaan sallineet haureutta harjoittavien naisten oleskella asunnossaan sekä huoneiston puhelimella ottaa vastaan tilauksia. Haureutta ei kuitenkaan harjoitettu tuossa huoneistossa. Korkein oikeus katsoi, että tällaista puhelimitse tapahtuvaa välittämistä ei voinut pitää huoneen pitämisenä haureuden harjoittamista varten, eikä haureuden harjoittamiseen viettelemisenäkään.

⁴² Lehti & Aromaa 2002, s. 59-61.

⁴³ Kimpimäki 2009, s. 47 ja 121.

Vuonna 1950 solmittiin Yhdistyneiden kansakuntien kanssa sopimus ihmisten kaupan ja toisten prostituutiosta hyötymisen tukahduttamiseksi, johon Suomi liittyi. Tästä syystä vuonna 1961 paritukseentekomuodot muutettiin Suomen paritussääntelyssä YK:n sopimuksen vaatimuksia vastaaviksi. Yhdeksi parituksen tekemuodoista otettiin haureuden välikappaleeksi antautuneen henkilön hyväksikäyttäminen. Laista tehtiin lisäksi sukupuolineutraali. Vuoden 1963 rikoslain uudistussäännöksen jälkeen parituspykälä oli seuraavanlainen (RL 20:10):

”Joka pitää huonetta haureuden harjoittamista varten, taikka viettelee tai taivuttaa toisen yleisesti antautumaan haureuden välikappaleeksi, rangaistakoot parituksesta vankeudella tai kuritushuoneella enintään neljäksi vuodeksi ja menettäkööt kansalaisluottamuksensa.

Sama olkoon laki, jos joku hankkiakseen hyötyä käyttää hyväkseen sellaisen henkilön haureellista elämäntapaa, joka yleisesti antautuu haureuden välikappaleeksi.

Tässä pykälässä mainittujen rikosten yritys on rangaistava.”

Vuonna 1971 toteutettiin seksuaalirikoslainsäädännön uudistaminen. Seksuaalirikoskomitea totesi mietinnössään, että Suomi oli aikaisemmilla muutoksillaan saanut muutettua lainsäädännön kansainvälisiä vaatimuksia vastaavaksi. Komitea katsoi, ettei paritussäännökseen olisi tarvinnut tehdä muutoksia. Säännöksen ensimmäinen momentti pysyi samana, mutta toiseen momenttiin otettiin kuitenkin muutos. Muutoksella haluttiin kieltää hyväksikäytön lisäksi hyväksikäyttötarkoituksessa tehty toisen prostituution edistäminen. Paritussäännös vaihtoi paikkaa kymmenennestä pykälästä pykälään kahdeksan. RL 20 luvun 8§:n 2. momentti:

”Joka hankkiakseen hyötyä edistää tai käyttää hyväkseen yleisesti haureuden välikappaleeksi antautuvan henkilön epäsiiveellistä elämäntapaa, on tuomittava niin kuin 1 momentissa on säädetty.”

Näin ollen parituksen tekemuotoja olivat huoneen pitäminen haureuden harjoittamista varten, toisen vietteleminen tai taivuttaminen ryhtymään haureuden välikappaleeksi sekä toisen haureellisen elämäntavan hyväksikäyttö.⁴⁴ Parituksen subjektina voi olla joko mies tai nainen. Haurouden harjoittamiseksi on katsottu luonnollinen sukupuoliyhteys avioliiton ulkopuolella

⁴⁴ Kimpimäki 2009, s. 123 on siteerannut KM 1967: A12 s. 26 ja HE 52/1970 vp. s. 10.

ja jokainen sukupuolivietistä johtuva toimi, joka tarkoittaa sen tyydyttämistä tai kiihottamista ja joka törkeällä tavalla loukkaa sukupuolisiveellisyyttä. On tulkittu, että ”huoneen pitäminen” ei tarkoittanut varsinaista bordellin pitämistä, vaan esimerkiksi huoneen vuokraaminen haureuden harjoittamista varten täytti tunnusmerkistön. Tunnusmerkistö oli mahdollista täyttää myös epävarsinaisen laiminlyönnin muodossa. Tällainen tilanne oli käsillä jos majoitusliikkeen pitäjä jätti puuttumatta tilanteeseen jos hänen majoitustiloissaan olisi harjoitettu ammattihaureutta.⁴⁵ Paritussäännös vuodesta 1971 oli maassamme voimassa aina 1990-luvulla toteutettuun seksuaalirikoslainsäädäntöuudistukseen asti. Rangaistusuhkasta tulee mainita, että kuritushuonerangaistuksesta luovuttiin vuonna 1974, jonka jälkeen sen sijasta tuomittiin vankeusrangaistus.

Vuonna 1996 rikoslain 20 luvun 8 §:n 1 momentissa kiellettiin bordellin pitäminen sekä muiden kuin jo prostituutiota harjoittavien taivuttaminen prostituoiduiksi. Pykälän toinen momentti koski paritustilannetta, jossa parittaja hankki itselleen hyötyä taloudellisesti tai muutoin henkilöltä, joka on ryhtynyt harjoittamaan prostituutiota aikaisemmin. Lainsäädäntötilanteeseen ei oltu tyytyväisiä ja vuonna 1996 tehtiin ensimmäinen prostituution kieltävä lakialoite Suomessa.⁴⁶

Lakialoitteessa (31/1996) esitettiin rikoslain 20 luvun 8§:ään seuraavaa muutosta: ” Joka julkisella paikalla tiedustelee prostituutiopalvelun hintaa tai tekee hintatarjouksen prostituutiopalveluksen saamiseksi taikka viekoittelee tai pyytää toisen henkilön mukaansa saadakseen prostituutiopalveluja on tuomittava sakkoon”. Sysäyksen lakialoitteelle antoi katuprostituution ja sen kysynnän lisääntyminen. Todettiin, että se oli edeltävinä vuosina aiheuttanut mittavia häiriöitä erityisesti Helsingissä. Varsinkin naiset olivat kokeneet olonsa turvattomaksi liikkeessaan eräissä Helsingin kaupunginosissa. Lakialoitteen tekijöiden mukaan prostituutio on nähtävä pikemminkin monimutkaisena yhteiskunnallisena ongelmana kuin yksittäisten henkilöiden häiriökäyttäytymisenä.

⁴⁵ Honkasalo 1960, s. 63-65.

⁴⁶ LA 31/1996.

Prostituution todettiin olevan sidoksissa yhteiskunnan sosiaalisiin, taloudellisiin ja sukupuolten välisiin suhteisiin ja ilmentävän erityisesti seksuaalikulttuuria ja valtasuhteita, johon liittyy väkivaltaa ja alistamista. Lakialoitteessa oltiin kuitenkin realistisia ja todettiin, että vaikka prostituutiota ei voida pitää suotavana ilmiönä, näin laajamittaisen sosiaalisen ongelman ratkaiseminen rikoslain keinoin on mahdotonta. Lainsäädännöllä on mahdollista vain lieventää ongelman muille ihmisille aiheuttamia hankaluuksia sekä suojella prostituutiota harjoittavia syrjinnältä ja riistolta.⁴⁷ Lakivaliokunta kuitenkin ei esittänyt seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisointia. Hallituksen esityksessä kuitenkin korostuivat prostituution kriminalisoimiseen liittyvät haittavaikutukset ja rangaistussäännöksen muotoilemiseen liittyvät ongelmat. Lakivaliokunta ei pitänyt rikosoikeudellista järjestelmää parhaana keinona vähentää prostituution haittavaikutuksia.⁴⁸

Vuosina 1991-1996 parituksesta tuomittiin yhteensä vain kolme henkilöä. Vuonna 1997 parituksesta tuomittiin 10 henkilöä ja 16 henkilöä vuonna 1998.⁴⁹ Suomen paritustilanteessa oli siis havaittavissa, että 1990-luvun puolivälin jälkeen paritus alkoi esiintyä laajamittaisempana ja 1990-luvun loppupuolella ulkomaalaisten naisten parittaminen oli alkanut lisääntyä Suomessa. Lainsäädäntö ei ollut kehittynyt samaa vauhtia kuin paritus kehittyi.⁵⁰ Rikoslain laajan uudistuksen yhteydessä vuonna 1998 muokattiin myös vanhaa parituspykälää kesken parituksessa tapahtuneiden muutosten. Paritus siirrettiin 10 pykälästä pykälään 9. RL 20:8§ 1.8.1998 lähtien:

”Joka hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä
 1) järjestää huoneen tai muun tilan korvausta vastaan tapahtuvaa sukupuoliyhteyttä tai siihen rinnastettavaa seksuaalista tekoa varten,
 2) muuten käyttää hyväkseen jonkun ryhtymistä sellaiseen tekoon tai
 3) viettelee tai painostaa toisen sellaiseen tekoon,
 on tuomittava *parituksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.
 Yritys on rangaistava.”

⁴⁷ LA 31/1996.

⁴⁸ LaVM 3/1998, s.14.

⁴⁹ Rikollisuustilanne 2000, s. 51.

⁵⁰ Kimpimäki 2009, s. 128.

Rangaistavuus poistettiin toisen prostituution edistämisestä, koska sitä ei otettu enää parituksen tekemuodoksi. Lain tavoitteena oli ehkäistä toisen prostituutiosta saatavaa taloudellista etua. Katsottiin, että tällaisessa toiminnassa on riski, että prostituoitu joutuu painostetuksi. Näin ollen hänen seksuaalinen itsemääräämisoikeutensa kärsisi. Hallituksen esityksessä korostettiin, että paritussäännöstä sovellettaessa on syytä arvioida tekoa kokonaisuudessaan. On syytä kiinnittää erityistä huomiota siihen, joutuuko prostituoitu alistetuksi vai onko hänellä tasavertainen asema hyötyä saavaan henkilöön tai yhteisöön nähden. Luonnollisestikin teon moitittavuus korostuu niissä tapauksissa, joissa prostituoitu on hyväksikäyttäjään nähden alistetussa asemassa.⁵¹

Suomea sitoo kansainvälinen sopimus estää lasten hyväksikäyttö prostituutiosta. Muun muassa tästä johtuen rikoslakiin otettiin vuonna 1998 säännös koskien seksuaalipalvelujen ostamista nuorilta. Keskeisinä tavoitteina olivat seksuaalisen itsemääräämisoikeuden suojaaminen ja lasten rikosoikeudellisen suojan parantaminen. Todettiin, että on suurempi tarve ja mahdollisuus torjua nuorten prostituutiota kuin kysymyksen ollessa vanhemmista prostituoiduista. Prostituutioon ajautumassa olevaan nuoreen voidaan vielä vaikuttaa. Hallituksen esityksessä (6/1997) haluttiin korostaa aikuisen vastuuta tunnistaa prostituution kielteiset vaikutukset prostituoidun elämään ja myös tuntea ne vaikeudet, jotka ovat myötävaikuttaneet alaikäisen ajautumiseen prostituutioon. Todettiin, että vastuu prostituutiosta on käyttäjän puolella.⁵² 1.8.1998 tuli voimaan rikoslain 20 lukuun 8§:

”Joka lupaamalla tai antamalla korvauksen saa kahdeksatoista vuotta nuoremman henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon, on tuomittava *seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Yritys on rangaistava.”

Seuraavan kerran seksinoston kriminalisointi nostettiin esiin vuonna 2001. Kuusi kansanedustajaa Ulla-Maija Wideroosin johdolla kysyi kirjallisessa kysymyksessään, mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo alkaa seksipalvelujen

⁵¹ HE 6/1997 vp.

⁵² HE 6/1997 vp.

ostamisen kriminalisoimiseksi ja aikooko hallitus perustaa komitean valmistelemaan toimenpiteitä prostituution ehkäisemiseksi. Kansanedustajat totesivat, että Suomi kuuluu eturivin maihin naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämiseksi ja on etualalla kansainvälisessä työssä naisten aseman parantamiseksi. He painottivat, että edellä mainitussa työssä on tärkeää ymmärtää prostituution olevan koko yhteiskuntaa koskettava ongelma ja suhtautumista prostituutioon ei-toivottuna ilmiönä tulisi selkeämmin korostaa. Lisäksi he painottivat, että on tärkeää ryhtyä tehokkaisiin toimenpiteisiin prostituution vastustamiseksi, koska sen yhteydessä esiintyy usein rikollisuutta, kuten esimerkiksi huumausaineiden kauppaa ja väkivaltarikoksia, yksittäisen prostituoidun halveksimisen lisäksi. Kansanedustajat painottivat myös, että prostituoitu ei tee päätöstään alkaa prostituoiduksi todellisen vapaaehtoisen valinnan perusteella vaan syynä on prostituoidun tarvitsema toimeentulo. Kansanedustajat toivat esiin myös toiminnan ihmisarvoa ja seksuaalista intymiteettiä loukkaavan luonteen. He viittasivat Ruotsiin, jossa seksipalvelujen ostamista pidetään yhtä vakavana seksuaalirikoksena kuin rikoslakiin sisältyviä seksuaalirikoksia.⁵³

Oikeusministerinä ollut Johannes Koskinen vastasi toukokuussa 2001 edellä käsiteltyyn kirjalliseen kysymykseen (482/2001). Hän toi vastauksessaan esille, että kyseessä on ongelmallinen tilanne, mutta Suomessa oli vireillä järjestyslakihanke (*tuli voimaan 27.6.2003*) sekä sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakesin) viisivuotinen Prostituution ehkäisyprojekti (1998-2002). Oikeusministeri Koskinen viittasi lisäksi Ruotsin seksinoston kriminalisoivan säännöksen soveltamisessa aiheutuneisiin ongelmatilanteisiin.⁵⁴

Vuonna 2002 sata kansanedustajaa Annika Lapintien johdolla allekirjoitti toimenpideoitteen seksinoston kriminalisoinniksi. He ehdottivat, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin seksipalvelujen ostamisen kriminalisoimiseksi. Toimenpideoitteessa todettiin, että prostituutiossa kaupataan ja ostetaan ihmisyksilöitä. Suomi on allekirjoittanut marraskuussa 2000 muiden EU:n

⁵³ KK 482/2001 vp.

⁵⁴ KK 482/2001 vp.

jäsenmaiden ohella YK:n yleissopimuksen kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastustamiseksi sekä ihmiskaupan torjumiseksi. Edellä mainittu lisäpöytäkirja velvoitti sopimusvaltioita ryhtymään toimenpiteisiin vähentääkseen ihmisten ja erityisesti naisten ja lasten hyväksikäyttöä edistävää kysyntää, joka aiheuttaa ihmiskauppaa. Lapintie tulkitsi Ruotsin seksinoston kriminalisoivan lain vaikutuksia siten, että seksinoston kriminalisoinnin jälkeen prostituutio olisi vähentynyt. Toimenpideohjeen mukaan Suomessa lisääntyneeseen prostituutioon ei oltu reagoitu asian vaatimalla vakavuudella. Toimenpideohjeessa kritisoitiin järjestyslakia, jossa prostituutio halutaan vain lakaista piiloon. Toimenpideohjeen mukaan seksipalvelujen ostamisen kriminalisoinnilla yhteiskunta ilmaisee, että toisen ihmisen ostaminen ei ole hyväksyttävää ja annetaan selkeä viesti siitä, että prostituutiossa uhrina on prostituoitu, eikä ostaja. Lisäksi rikoslainsäädännön tehtävänä on kertoa, millaiset käyttäytymissäännöt ovat yhteiskunnassa sallittuja.⁵⁵

Vuonna 2002 asetettiin työryhmä selvittämään oliko seksinostaminen tarpeen kriminalisoida. Työryhmän tuli laatia ehdotus ihmiskauppaa koskevaksi rangaistussäännöksiksi. Työryhmä antoi vuonna 2003 osamietinnön, jossa se esitti seksinoston kriminalisointia Suomessa. Lisäksi vuosina 2004 ja 2005 annettiin hallituksen esitykset seksinoston kriminalisoimiseksi.⁵⁶

Vuoden 2004 hallituksen esityksessä (HE 34/2004) pyrittiin muuttamaan rikoslakia siten, että ihmiskauppaa, paritusta ja prostituutiota voitaisiin torjua nykyistä tehokkaammin. Muutokset liittyvät Lapintien toimenpideohjeessa mainittuihin Suomen kansainvälisten velvoitteiden täytäntöönpanemiseen ja kansallisiin muutostarpeisiin. Hallituksen esityksessä (34/2004) haluttiin korottaa seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta tuomittavaa enimmäisrangaistusta, sekä paritukseen liittyvien tekojen rangaistavuutta laajentaa. Parituksesta rangaistaisiin myös sitä, joka yhteystietoja välittämällä tai muuten markkinoi prostituutiota. Tämän lisäksi säännöksen soveltamisala laajenisi koskemaan maksulliseen sukupuoliyhteyteen ryhtyvän majoittamista, jolla olennaisesti edistetään sellaista tekoa. Lakiin lisättäisiin uusi

⁵⁵ TPA 178/2002 vp.

⁵⁶ HE 34/2004 vp.; HE 221/2005 vp.

rangaistussäännös törkeästä parituksesta. Vuoden 2004 hallituksen esitys ei kuitenkaan sisältänyt ehdotusta seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisoimisesta. Lainsäätäjät halusivat saada lisätietoa lokakuun alussa 2003 voimaan tulleen järjestyslain soveltamisesta käytännössä. Lisäaika toi mahdollisuuden seurata asiaa koskevaa kansainvälistä kehitystä. Hallituksen esityksessä (34/2004) mainittiin, että tarkoituksena on antaa seksinoston kriminalisoiva hallituksen esitys vuonna 2005.⁵⁷

Hallituksen esitys 34/2004 ehdotti rikoslain 20 lukuun seuraavia muutoksia: 8 § koski seksuaalipalvelun ostamista nuorelta ja 9 § paritusta. Hallituksen esityksessä (34/2004) ei nähty muita tarpeita muutokseen kuin rangaistussäännöksen enimmäisrangaistuksen nostaminen. Hallituksen esityksessä todettiin, että lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsipornografian torjumista koskevan puitepäätöksen vuoksi seksuaalipalvelujen ostamista nuorelta koskevan rangaistussäännöksen mukaista enimmäisrangaistusta on nostettava kuudesta kuukaudesta yhteen vuoteen. Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 22.12.2003 puitepäätöksen lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsipornografian torjumisesta (2004/68/YOS). Edellä mainittu puitepäätös edellyttää mahdollisuutta tuomita 1—3 vuotta vankeutta sellaiselle henkilölle, joka houkuttelee lasta harjoittamaan prostituutiota. Lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä.⁵⁸

1.8.2004 rikoslain 20 luvun 8 §:n (9.7.2004) mukaan: ”Joka lupaamalla tai antamalla korvauksen saa kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon, on tuomittava seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Yritys on rangaistava.”

Muokattu parituspykälä tuli voimaan 1.8.2004. Hallituksen esityksessä (34/2004) katsottiin, että Suomessa tapahtuva prostituutio oli sillä hetkellä erittäin pitkälle järjestäytyntä. Toiminnassa nähtiin olevan kyse pääsääntöisesti ammattimaisesta paritustoiminnasta. Oli viitteitä siitä, että ammattimaista paritustoimintaa harjoittavat rikollisjärjestöt toimivat Suomessa sovittun aluejaon mukaisesti. Poliisin mukaan toiminnasta saatiin hyvin

⁵⁷ HE 34/2004 vp.

⁵⁸ HE 34/2004 vp.

huomattavia rahallisia voittoja. Kaikkiaan näyttää siltä, että alalla itsenäisesti toimivat prostituoidut ovat erittäin harvinaisia. Todettiin myös, että nykyisen paritusta koskevan rangaistussäännöksen enimmäisrangaistus on suhteellisen matala siihen nähden, että paritus on muuttunut aikaisempaa suunnitelmallisemmaksi ja järjestäytyneemmäksi rikollisuudeksi. Lakiin tuli näin 9a §, joka koski törkeää paritusta. Parituspykälän rangaistusasteikko pysyi ennallaan. Siinä kuitenkin otettiin huomioon 18 vuotta nuoremman lapsen tekemä, sukupuolisiveellisyyttä loukkaava teko. Lisäksi olivat uudet kohdat 2 ja 3, joilla pyrittiin vastaamaan parituskäytännön tuomiin haasteisiin. Vanhat kohdat 2 ja 3, olivat muutoksen jälkeen 4 ja 5.⁵⁹ 20 luvun 9 §:n (9.7.2004/650) mukaan:

”Joka hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä
 1) järjestää huoneen tai muun tilan korvausta vastaan tapahtuvaa sukupuoliyhteyttä tai siihen rinnastettavaa seksuaalista tekoa varten tai kahdeksaatoista vuotta nuoremman lapsen tekemää, ilmeisellä tavalla sukupuolisiveellisyyttä loukkaavaa tekoa varten,
 2) vakiintuneena osana liiketoimintaansa majoittaa sellaiseen tekoon ryhtyvää ja siten olennaisesti edistää tekoa,
 3) yhteystietoja välittämällä tai muuten markkinoi toisen sellaiseen tekoon ryhtymistä tietäen, että hänen toimintansa olennaisesti edistää teon toteutumista,
 4) muuten käyttää hyväkseen jonkun ryhtymistä sellaiseen tekoon tai
 5) viettelee tai painostaa toisen sellaiseen tekoon,
 on tuomittava parituksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.”

Törkeä paritus tuli kohtaan 9a §:

”Jos parituksessa
 1) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,
 2) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti,
 3) aiheutetaan tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila taikka näihin rinnastettavaa erityisen tuntuva kärsimystä tai
 4) kohteena on kahdeksaatoista vuotta nuorempi lapsi
 ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä parituksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. Yritys on rangaistava.”

Vuonna 2005 annettiin seksinoston kriminalisoiva hallituksen esitys (HE 221/2005). Alkuperäinen esitys olisi kieltänyt seksin ostamisen kokonaan, eli

⁵⁹ HE 34/2004 vp.

täyskriminalisoinut sen. Hallituksen esityksessä (221/2005) ehdotettiin rikoslakia muutettavaksi siten, että seksuaalipalvelujen ostaminen olisi ollut yleisesti rangaistavaa. Mainittuun rikokseen olisi syyllistynyt se, joka lupaamalla tai antamalla korvauksen saa toisen ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai siihen rinnastettavaan seksuaaliseen tekoon, mikäli teko ei ole rangaistava ankarammin rangaistavana seksuaalipalvelujen ostamisena nuorelta. Seksuaalipalvelujen ostamisesta olisi tuomittu myös se, joka käyttää seksuaalipalveluita, joista toinen on luvannut tai antanut korvauksen. Rangaistukseksi seksuaalipalvelujen ostamisesta olisi tuomittu sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Hallituksen esityksessä (221/2005) seksuaalipalvelujen ostamisen yritys olisi tehty myös rangaistavaksi. Hallituksen esityksessä (221/2005) esitettiin myös, että järjestyslakiin olisi tullut uuden lain myötä muutos ja seksuaalipalvelujen ostaminen yleisellä paikalla ei olisi enää rangaistavaa järjestysrikkomuksena.⁶⁰

Nykyinen lainsäädäntö Suomessa on tullut voimaan 1.10.2006. Eduskunta päätyi rajatumpaan kieltoon, mitä hallituksen esityksessä (221/2005) esitettiin. Hallintovaliokunnassa otettiin esiin ehdotetun lain haittavaikutukset. Lakiehdotuksen pelättiin aiheuttavan parittajille lisää valtaa ja vaikeuttavan paritusrikosten selviämistä. Pelättiin myös, että prostituoitujen sosiaalinen tilanne olisi vaikeutunut entisestään.⁶¹ Lakivaliokunta esitti, että vain sellaisia rangaistaan, jotka ostavat seksiä parituksen tai ihmiskaupan uhrilta.⁶² Näin ollen rikoslakiin 20 lukuun 8 §:ään otettiin säännös ”seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö” (25.8.2006/743):

”Joka lupaamalla tai antamalla välitöntä taloudellista arvoa edustavan korvauksen saa 9 tai 9 a §:ssä (*paritus*) taikka 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä tarkoitetun rikoksen kohteena olevan (*ihmiskauppa*) henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai siihen rinnastettavaan seksuaaliseen tekoon, on tuomittava, jollei teko ole 8 a §:n mukaan rangaistava, *seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä tuomitaan myös se, joka käyttää hyväkseen kolmannen lupaamaa tai antamaa 1 momentissa tarkoitettua korvausta ryhtymällä

⁶⁰ HE 221/2005 vp.

⁶¹ HaVL 24/2006 vp.

⁶² LaVM 10/2006 vp.

sukupuoliyhteyteen tai siihen rinnastettavaan seksuaaliseen tekoon sanotussa momentissa tarkoitettun rikoksen kohteena olevan henkilön kanssa.

Yritys on rangaistava.”

On huomattava, että säännös ei edellytä sitä, että parituksesta tai ihmiskaupasta olisi tullut lainvoimainen tuomio tai että paritukseen tai ihmiskauppaan syyllistyneen henkilön henkilöllisyys tai muut rikoksen yksityiskohdat olisivat tiedossa. Yrityskynnys on ylitetty silloin kun on sovittu sukupuoliyhteydestä. Näin on aiheutettu vaara, että rikos täyttyy.⁶³

Samaan aikaan, kun pykälä seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä tuli voimaan, tarkennettiin rikoslain 20 luvun 8a § seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta (25.8.2006/743) sellaisten tilanteiden varalta, jossa joku muu kuin palvelun käyttäjä antaa tai lupaa korvauksen:

”Joka lupaamalla tai antamalla korvauksen saa kahdeksatoista vuotta nuoremman henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon, on tuomittava seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta tuomitaan myös se, joka käyttää 1 momentissa tarkoitettuja seksuaalipalveluja, joista toinen on luvannut tai antanut korvauksen.

Yritys on rangaistava.”

Vuonna 2011 muokattiin 8a §:än 1. momenttia. Suomi hyväksyi Euroopan neuvoston yleissopimuksen lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan ja sitoutui yleissopimukseen, joka on tullut kansainvälisesti voimaan heinäkuun 2010 alussa. Yleissopimuksen kansallinen voimaansaattaminen edellytti 8a §:n rangaistusmaksimia muutettavaksi kahteen vuoteen.⁶⁴ Voimassa oleva säädös koskien seksuaalisten palvelujen ostamista nuorelta (25.8.2006):

”Joka lupaamalla tai antamalla korvauksen saa kahdeksatoista vuotta nuoremman henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon, on tuomittava seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

⁶³ LaVM 10/2006 vp.

⁶⁴ HE 282/2010 vp.

Seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta tuomitaan myös se, joka käyttää 1 momentissa tarkoitettuja seksuaalipalveluja, joista toinen on luvannut tai antanut korvauksen.
Yritys on rangaistava.”

Järjestyslaissa (27.6.2003/612) kielletään seksin osto yleisellä paikalla. Järjestyslain 7 §:ssä säädetään muusta häiriötä aiheuttavasta toiminnasta: ”Seksuaalipalvelujen ostaminen ja maksullinen tarjoaminen yleisellä paikalla on kielletty”. Tähän asti järjestyslain 7 §:n säädetyn kiellon vastaisesta seksuaalipalvelujen ostamisesta tai maksullisesta tarjoamisesta määrätään 50 euron rikesakko (Laki rikesakkorikkomuksista 14 §:n kohta 5).

Huomion arvoinen pykälä on ulkomaalaislaissa 148 § (30.04.2004/301):

”Ulkomaalainen voidaan käännättää, jos hänen voidaan perustellusta syystä epäillä myyvän seksuaalipalveluja”.

Käännätykseen liittyy yleensä myös usean vuoden maahantulokielto, joko Suomeen tai koko Schengen-alueelle.

Alla olevaan kuvaajaan on koottu lukumäärät edellä mainituista rikosnimikkeistä yleisissä alioikeuksissa rangaistukseen tuomituista vuosien 1999-2013 aikana. On huomattava, että prostituutioon liittyvistä rikoksista rikosnimikkeellä paritus on tullut eniten tuomioita. Vain muutama tuomio vuodessa on tullut parituksen yrityksestä, törkeästä parituksesta, seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorilta, seksuaalipalvelujen ostamisen yrityksestä nuorelta ja seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä.⁶⁵ Rikosnimikkeestä seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä tuli vuonna 2009 peräti 29 tuomiota. Lukema poikkesi huomattavasti muiden vuosien tuomioista. 2009 vuoden lukemaa kuitenkin selittää se, että kyseessä oli isompi rikosvyyhti saman henkilön ympärillä.⁶⁶

⁶⁵ Rikollisuustilanne 2000, s. 303. Rikollisuustilanne 2010, s. 426. Rikollisuustilanne 2011, s. 463.

⁶⁶ Rikollisuustilanne 2011, s. 114.

| RIKOSNIMIKE | 1999 | 2000 | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 |
|--|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|
| Paritus | 5 | 6 | 27 | 66 | 21 | 14 | 10 | 12 | 8 | 3 | 12 | 21 | 5 |
| Parituksen yritys | . | . | . | 0 | 0 | 0 | 4 | 1 | 0 | 0 | 0 | 0 | . |
| Törkeä paritus | | | | | | 0 | 4 | 0 | 4 | 0 | 2 | 6 | 0 |
| Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta | 1 | 1 | 1 | 2 | 2 | 1 | 0 | 0 | 1 | 0 | 1 | 1 | 2 |
| Seksuaalipalvelujen ostamisen yritys nuorelta | . | . | 0 | 2 | 1 | 2 | 0 | 0 | 0 | 4 | 1 | 0 | 2 |
| Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö | | | | | | | | . | 1 | 2 | 29 | 5 | 0 |

KUVAAJA 3: Yleisissä alioikeuksissa rangaistukseen tuomitut rikoslajeittain
1999-2011⁶⁷

2.2. Lainsäädäntö muualla Pohjoismaissa

2.2.1. Ruotsi

Ruotsi on useissa suomalaisissa lainsäädäntöhankkeissa luonteva vertailukohta. Yhteiskunnissa on paljon samankaltaisuutta, ja se pätee myös seksuaalikäyttäytymisen ja seksuaalisuuden sääntelyn alueella. Suomen ja Ruotsin seksuaalikulttuuria on leimannut pyrkimys seksuaaliseen tasa-arvoon, hyvinvointiin ja seksuaaliterveyteen. Tutkimuksissa on vahvistettu Suomen ja Ruotsin samankaltaisuus sukupuoliasioissa.⁶⁸ Ruotsissa tehtiin vuosikymmenien 1970-1990 aikana useita prostituutioselvityksiä ja lakiehdotuksia. Prostituution kriminalisointia, sen tarpeellisuutta ja hyödyllisyyttä koskevat arviot poikkesivat suuresti toisistaan.⁶⁹

Seksinoston kieltävä säännös tuli voimaan Ruotsissa vuonna 1998. Alunperin rangaistiin tilapäisen seksuaalisuhteen hankkimisesta silloin, kun se tapahtuu korvausta vastaan. Tilapäinen seksuaalisuhde tarkoitti sukupuoliyhteyden lisäksi muita fyysisen kontaktin käsittäviä seksuaalisia tekoja. Korvaus tarkoitti joko rahaa tai muuta korvausta. Yritys oli säädetty rangaistavaksi. Säännöksestä tuli oma laki ”Lag om förbud mot köp av sexuella tjänster (SFS

⁶⁷ Rikollisuustilanne 2012, s. 451. Rikollisuustilanne 2006, s. 418. Rikollisuustilanne 2005, s. 416. Rikollisuustilanne 2001, s. 303. Rikollisuustilanne 2012 on tuorein saatavilla oleva teos. Näin ollen taulukkoon tilastointi on suoritettu vain vuoteen 2011 asti.

⁶⁸ Haavio-Mannila & O. Kontula 2001, s. 395.

⁶⁹ Kimpimäki 2009, s. 302.

1998:408)”. Säännös oli ensin omassa laissaan, sillä brottsbalkenin seksuaalirikoksia koskevan 6 luvun uudistus oli vireillä. Ensimmäisinä vuosina havaittiin tulkintaongelmia, kuten se, koskiko seksinoston kieltävä laki vakioasiakkaita ja onko lainvastaista, jos kolmas maksaa korvauksen asiakkaan ja prostituoidun seksuaalisuhteesta. Brottsbalkenin uudistuksen yhteydessä vuonna 2000 seksinostonkielto siirrettiin kuudenteen lukuun. Kuudes luku koski seksuaalirikoksia ja ajateltiin, että seksinostokielto ja parituksen kieltävä säännös sopivat perustellusti siihen. Uudistuksen yhteydessä ostosäännöstä selkeytettiin siten, että kielto koskee palvelujen käyttämistä siitä riippumatta, onko palvelun maksanut tai luvannut maksaa palvelun käyttäjä itse vai joku muu henkilö. ”Tilapäisyys”-termin tuomaan tulkintaongelmaan hallitus otti kannan, että avio- ja avoliiton kaltaiset pidemmät suhteet eivät ole tilapäisiä, mutta muut ovat.⁷⁰

Vuoden 2000 lakiuudistuksen jälkeen lakia uudistettiin niin, että tällä hetkellä voimassa oleva seksinostonkielto (köp av sexuell tjänst) on vuodelta 2011.

Brottsbalk 6.11§: Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning, döms för köp av sexuell tjänst till böter eller fängelse i högst ett år. Vad som sägs i första stycket gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan (2011:517).

Seksuaalipalvelujen ostosta tuomitaan siis sakkoon tai korkeintaan vuodeksi vankeuteen. Säännös on muuten täysin sama kuin vuonna 2000 tullut säännös, mutta sen mukaan seksuaalipalvelujen ostosta voitiin tuomita vain korkeintaan puoleksi vuodeksi vankeuteen.

2.2.2. Norja, Islanti ja Tanska

Norjassa seksinoston täyskielto tuli voimaan 2009. Norjan kansalainen tai Norjassa asuva ei saa ostaa seksipalveluita Norjassa eikä ulkomailla. Seksuaalipalvelujen ostamisesta rangaistaan joko sakolla tai

⁷⁰ Kimpimäki 2009, s. 306-310.

vankeusrangaistuksella, joka on maksimissaan vuosi. Mikäli seksiä ostaa 16-18-vuotiaalta maksimirangaistus on kaksi vuotta vankeutta.⁷¹ Norjassa täyskiellon vaikutuksia on myös tutkittu ja oslolainen prostituoitujen avustusjärjestö PRO Sentrer raportoi Norjassa seksinostajien määrän lisääntyneen oston täyskiellon jälkeen.⁷² Islanti on myös kieltänyt seksinoston vuonna 2009. Ne, jotka ostavat seksiä voivat saada rangaistuksen. Rangaistus määräytyy samalla tavalla kuin Norjassa.⁷³ Tanskassa seksin ostaminen on laillista, mutta järjestäytynyt paritus ja alaikäisiltä ostaminen on rikollista. On huomioitavaa, että yhdessäkään Pohjoismaassa seksin myyminen ei ole rangaistavaa.

2.3. Lainsäädäntö Pohjoismaiden ulkopuolella

2.3.1. Iso-Britannia

Iso-Britanniassa lainsäädäntö muistuttaa Suomen nykyistä lainsäädäntöä ja siksi se ansaitsee tulla mainituksi. Englannissa, Walesissa ja Pohjois-Irlannissa tuli keväällä 2010 voimaan osittainen seksinoston kieltö, joka kieltää seksin ostamisen henkilöltä, johon kohdistuu riistoa tai hyväksikäyttöä. Lisäksi Iso-Britanniassa, niin kuin Suomessakin, järjestyssääntö kieltää kadulla tapahtuvan prostituution. Skotlanti jää tarkastelun ulkopuolelle.⁷⁴

Iso-Britannian prostituutiopolitiikka on sama kuin Suomessa. On kuitenkin muistettava, että Iso-Britannian oikeudellinen järjestelmä poikkeaa huomattavasti Suomen ja esimerkiksi Ruotsin järjestelmästä. Iso-Britanniassa on common law-järjestelmä ja siten keskeisessä asemassa ovat ylempien tuomioistuinten ennakkoratkaisut ja laintulkinnat. Common law-järjestelmässä prostituutiolainsäädännön toimivuudesta saadaankin varmaa tietoa vasta kun oikeuskäytäntöä on syntynyt.⁷⁵

⁷¹ Pro Sentret –verkkosivusto 14.3.2014.

⁷² Hufvudstadsbladet- verkkojulkaisu 25.06.2012.

⁷³ Jafnréttisstofa-verkkojulkaisu 21.04.2009.

⁷⁴ Oikeusministeriö 39/2013, s. 42.

⁷⁵ Oikeusministeriö 39/2013, s. 42.

2.3.2. Saksa

Kun tarkastellaan prostituutilainsäädäntöpolitiikkaa, on hyvä nostaa esille Saksan malli. Saksassa on nimittäin säädetty hyvin erilainen laki kuin esimerkiksi Ruotsissa. Saksassa hyväksyttiin vuonna 2001 prostituutilaki Gesetz zur Regelung der Rechtsverhältnisse der Prostituierten (Prostitutionsgesetz - ProstG). Lailla pyrittiin parantamaan prostituoituna toimivien henkilöiden oikeudellista asemaa ja uudistuksen tavoitteena oli prostituoituja syrjivien yhteiskunnan rakenteiden ja oikeudellisten sääntelyjen poistaminen.⁷⁶

Lakiuudistus teki prostituutiosaatavista oikeudellisesti päteviä saatavia. Prostituoitujen pääsyä sosiaalivakuutusten piiriin helpotettiin. Sosiaaliturvamaksut tulivat pakollisiksi myös prostituoiduille ja heidän työnantajilleen. Näin ollen ehtojen täytyessä työntekijä on oikeutettu esimerkiksi äitiyspäivärahaan, sairauspäivärahaan ja työttömyysturvaan. Lisäksi tehtiin mahdolliseksi prostituoidun harjoittaa ammattiaan joko itsenäisesti tai toisen palveluksessa. Toisen prostituution edistämistä ja parituksia koskevia rikosoikeudellisia säännöksiä lievennettiin. Prostituoidun oman päätätävällän rajoittaminen säilyi kuitenkin lain muutoksen jälkeen rangaistavana toimintana. Tällä tarkoitettiin prostituoidun pakottamista ja painostamista sekä henkilökohtaisen tai taloudellisen riippuvuuden hyväksikäyttämistä. Ihmiskaupan uhria ja alaikäisiä koskevat suojasäännöt jäivät myös voimaan. Prostituutio ei täysin samaistu muihin ammatteihin, sillä lainsäädännössä varattiin prostituoidulle mahdollisuus kieltäytyä työstä. Prostituoitu saa itse päättää, tarjoaako hän seksuaalisia palveluitaan vai ei.⁷⁷

Prostituutilain perusteluissa omaksuttiin lähtökohta, jonka mukaan prostituutiota ei tulisi automaattisesti katsoa hyvän tavan vastaiseksi toiminnaksi. Kuitenkin soveltamisessa on havaittu käytännön ongelmia. Asetuksen nojalla on asetettu joihinkin osavaltioihin kieltoalueita, jossa

⁷⁶ Gesetz zur Regelung der Rechtsverhältnisse der Prostituierten

⁷⁷ Kimpimäki 2009, s. 314-315 on siteerannut Deutscher Bundestag, Drucksache 14/5958 s. 4-6.

prostituution harjoittamisesta voi saada sakon. Saksassa ei saa mainostaa prostituutiopalveluja. Kaikissa osavaltioissa ei myöskään ole hyväksytty toiminnan rekisteröimistä elinkeinotoiminnaksi. On kuitenkin todettava, että Saksan prostituutilaki oli kiistanalainen lakihanke. Kiistanalaisuus johti siihen, että lopullinen säädös on monen kompromissin tulosta. Sääntely on lisäksi jätetty minimitasolle useissa kohdissa ja tulkinnanvaraisuuttakin on havaittavissa.⁷⁸

Käytännössä Saksan prostituutilainsäädännössä on havaittu ongelmia. Prostituutilain keskeinen tavoite prostituoitujen aseman parantamisesta ei ole toteutunut toivotulla tavalla. Prostituutiosaatavien kannemahdollisuus on osoittautunut tarpeettomaksi. Yhtenä suurena syynä tähän oli se, että maksu suoritetaan seksipalveluista yleensä etukäteen. Lisäksi todettiin, että työsopimukset olivat harvinaisia. Monet prostituoidut eivät edes halunneet sellaisia. Vakuutusturvassa on myös puutteita. Monet prostituoidut eivät halunneet tulla vakuutetuiksi juuri prostituoituina.⁷⁹

Vuonna 2011 julkaistiin tutkimus, jonka mukaan Saksan prostituutiomarkkinat ovat noin 60 kertaa suuremmat kuin Ruotsin prostituutiomarkkinat. Saksa on kuitenkin vain kymmenen kertaa Ruotsia suurempi. Tutkimuksen mukaan myös ihmiskaupan uhreja on tutkimuksen mukaan Saksassa 62 kertaa enemmän kuin Ruotsissa.⁸⁰ Tutkimuksessa oli verrattu kahta hyvinkin erilaisilla prostituutioon suhtautuvaa maata. Prostituutiomarkkinat eivät välttämättä ole negatiivinen asia, vaikka käsite onkin yhteiskunnassa negatiivissävytteinen. Ihmiskauppa ei kuitenkaan voi olla muuta kuin negatiivinen asia. Tulokset puhuvat mielestäni sen puolesta, että Saksassa olisi syytä miettiä muuta ratkaisua prostituutiopolitiikkaan.

⁷⁸ Kimpimäki 2009, s. 316 on siteerannut Untersuchung "Auswirkungen des Prostitutionsgesetzes" Abschlussbericht 2005.

⁷⁹ Kimpimäki 2009, s. 318 on siteerannut Untersuchung "Auswirkungen des Prostitutionsgesetzes" Abschlussbericht 2005 s. 29, 54, 58-61, 65-71, 76, 85-86, 90-93, 268-269, 275-276, 278-285. Lain toimivuuden selvitys oli tehty vuosina 2004-2005.

⁸⁰ Helsingin Sanomat- verkkojulkaisu 14.04.2013.

2.3.3. EU-oikeus

Euroopan unionin oikeudessa on otettu kantaa seksieston kriminalisointiin ihmiskaupan uhrilta. Ensin vuonna 2005 Euroopan neuvoston ihmiskaupan vastaisessa yleissopimuksessa (Council of Europe Convention on Action Against Trafficking in Human Beings; Euroopan neuvoston sopimussarjan numero 197) seksin ostamisen kieltö liitettiin ihmiskauppaan. Suomen osalta sopimus (SopS 43-44/2012) tuli voimaan 1.9.2012. Sen 19 artiklassa todetaan, että sopimusvaltioiden tulee harkita seksieston kriminalisointia sellaisiin tilanteisiin, joissa ostaja tietää ostavansa seksiä ihmiskaupan uhrilta.

Sen jälkeen vuonna 2011 Euroopan parlamentissa on annettu ihmiskauppadirektiivi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/36/EU, ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäätöksen 2002/629/YOS korvaamisesta). Sen 18.4 artiklassa todetaan, että ihmiskaupan ehkäisemisen ja torjunnan tehostamiseksi kysyntää hillitsemällä jäsenvaltioiden on harkittava seksieston kriminalisointia, silloin kun tiedetään, että palvelun tarjoaja on ihmiskaupan uhri. Näin ollen vuoden 2011 Euroopan parlamentin ihmiskauppadirektiivissä todetaan sama asia kuin vuoden 2005 Euroopan neuvoston ihmiskaupan vastaisessa yleissopimuksessa.

Lisäksi Euroopan unionin oikeudessa on huomioitu elinkeinovapaus. Elinkeinovapaus on kirjattu Euroopan unionin perusoikeuskirjan (2010/ C 83/02) 15. artiklaan, joka vahvistettiin Lissabonin sopimuksessa. Siinä elinkeinovapaus taataan jokaiselle Euroopan unionin kansalaiselle. Artikla 15. mukaan:

”Jokaisella on oikeus tehdä työtä ja harjoittaa vapaasti valitsemaansa ammattiaan.

Jokaisella unionin kansalaisella on vapaus hakea työtä, tehdä työtä, sijoittautua tai tarjota palveluja missä tahansa jäsenvaltiossa.

Kolmansien maiden kansalaisilla, joilla on lupa tehdä työtä jäsenvaltion alueella, on oikeus samanlaisiin työehtoihin kuin unionin kansalaisella.”

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin päätti 2001 (C-268/99 Aldona Malgorzata Jany ym.), että itsenäisenä prostituoituna toimiminen on EU:n

perustamissopimuksen mukaista elinkeinotoimintaa. Lisäksi Euroopan Neuvoston 04.10.2007 hyväksymässä päätöslauselmassa 1579 suositellaan jäsenvaltiolle moralisoinnin sijasta käytännön läheistä politiikkaa ja ihmisoikeuslähtöistä lähestymistapaa, jossa erotetaan lähtökohtaisesti toisistaan vapaaehtoinen seksipalvelujen kauppa ja seksityö ihmisoikeutena ja mahdollisuutena määrätä itse elämästään ja työstään sekä ihmiskauppa ihmisoikeuksien loukkauksena. Edellä mainitussa päätöslauselmassa suositellaan, että Euroopan unionin jäsenvaltioiden pitäisi välttää sellaisia kaksoisstandardeja ja sellaista prostituutiopolitiikkaa, joka vie prostituution maan alle ja seksityöntekijät parittajien käsiin heikentäen näin seksityöntekijöiden asemaa. Kaksoisstandardilla tarkoitetaan esimerkiksi tilannetta, jossa vain seksipalvelujen osto tai myynti on kriminalisoitu.

2.3.4. Maailmanlaajuista tilastointia seksinoston kriminalisoinnin lainsäädännöstä

Seuraavasta kaaviosta havaitaan, että suurimmassa osassa maailman maista joko prostituutio tai seksin ostaminen on kielletty erikseen lailla. Yhdistyneiden Kansakuntien kehitysohjelman UNPD:n (United Nations Development Programme) heinäkuussa 2012 teettämän raportin Risks,Rights&Health:in mukaan seksinosto on kielletty lailla 116 maassa. 80 maassa puolestaan on jonkinlaista seksityöntekijöiden suojelua laissa. 13 maasta ei ollut saatavilla tietoja.⁸¹ Todettakoon että Suomi kuuluu toistaiseksi vielä lainsäädännössä vapaammin seksinostoon suhtautuviin maihin ottaen huomioon, että seksin ostaminen on kielletty täysin 116 maassa.

⁸¹ UNPD 2012.



KUVAAJA 4: Prostituutio maailmassa ⁸²

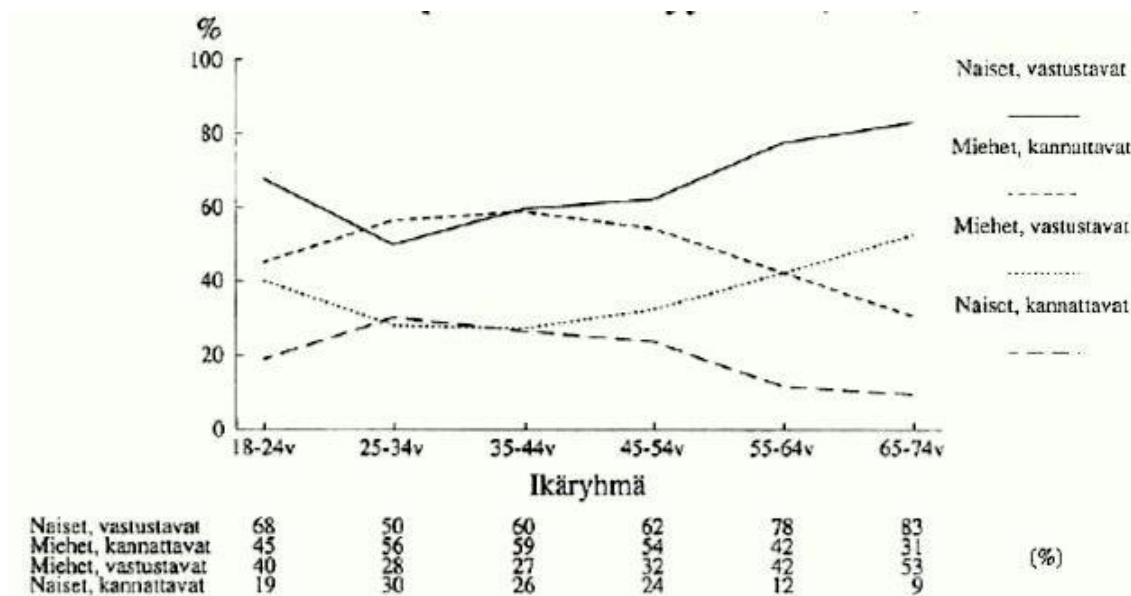
⁸² Wikipedia – Prostituutio 14.03.2014

3. SEKSINOSTO SUOMESSA

3.1. Yhteiskunnan suhtautuminen seksinostoon

Yhteiskunnan suhtautuminen seksinostamiseen on ollut erilaista eri aikoina. Kärjistäen voidaan todeta, että mitä lähempänä nykyaikaa ollaan, sitä suvaitsevammin yhteiskunnassa suhtaudutaan seksuaalisuuteen ja seksipalvelujen myymiseen. Vuosina 1992 ja 1999 Finsex-tutkimuksissa kysyttiin suomalaisista, onko heillä mitään sitä vastaan, että ihminen ansaitsee Suomessa myymällä seksuaalisia palveluitaan.

Vuonna 1992 vastaukset jakaantuivat sukupuolen mukaisesti: enemmistö naisista vastusti seksuaalipalveluiden myymistä ja miesten enemmistö oli taas seksuaalipalveluiden myymisen kannalla. Miehistä 51 prosentilla ja naisista 21 prosentilla ei ollut mitään sitä vastaan, että ihmiset ansaitsevat myymällä seksuaalipalveluja. Seksuaalipalvelujen myymistä vastusti 34 prosenttia miehistä ja 53 prosenttia naisista. Eniten vastustusta seksinmyymiselle oli yli 50-vuotiaiden ryhmässä.⁸³



KUVAAJA 5: Kannattavat tai vastustavat sitä, että ihmiset ansaitsevat suomessa rahaa seksuaalisia palveluksia myymällä (1992)⁸⁴

⁸³ Haavio-Mannila & O. Kontula 1993, s. 335.

⁸⁴ Haavio-Mannila & O. Kontula 1993, s. 335.

Vuonna 1999 vastaukset jakaantuivat edelleen samankaltaisesti sukupuolen mukaisesti: enemmistö naisista vastusti seksuaalipalveluiden myymistä ja miesten enemmistö oli seksuaalipalveluiden myymisen kannalla. Kuitenkin molemmat sukupuolet olivat aikaisempaa sallivampia. Naisten asenteet prostituution sallivuuden suuntaan olivat muuttuneet kuitenkin vain vähän. Miehistä 63 prosentilla (vuonna 1992 vastaava osuus 51 prosenttia) ja naisista 24 prosentilla (vuonna 1992 vastaava osuus 21 prosenttia) ei ollut mitään sitä vastaan, että ihmiset ansaitsevat myymällä seksuaalipalveluja. Seksuaalipalvelujen vastustamisen suhteen oli havaittavissa varsinkin miesten kohdalla vastustuksen heikkenemistä. Seksuaalipalvelujen myymistä vastusti 25 (vuonna 1992 vastaava osuus 34 prosenttia) miehistä ja 52 (vuonna 1992 vastaava osuus 53 prosenttia) naisista.⁸⁵ Hyväksyvä asenne oli yleistynyt kaikkein nuorimmilla naisilla sekä mitä nuoremmista miehistä oli kyse, sitä enemmän asenteet olivat muuttuneet prostituution hyväksymisen suuntaan.⁸⁶

3.2. Prostituoituidut

Huora, lutka, lumppu, yleinen nainen, portto ja niin edelleen. Prostituoituidulla on monta vaihtoehtoista kutsumanimeä ja moni niistä on negatiivissävytteinen. Seksinmyyjien määrää on myös vaikea arvioida. Kuitenkin jonkinlaisia tutkimuksia ja näkökulmia asiaan on.

Prostituutiotutkija Anna Kontula arvioi vuonna 2005 haastattelujen ja raporttien perusteella prostituoituja olevan muutamasta sadasta kymmeneen tuhanteen. Hän toteaa myös, että kaikissa arvioissa satunnaisten suomalaisten prostituoitujen osuus on alimitoitettu. Ajoittain prostituutiota harjoittavien henkilöiden määrästä ei nimittäin ole arvioita. Sellaisia ovat esimerkiksi opiskelijat, yksinhuoltajat ja muuten väliaikaisissa talousvaikeuksissa olevat naimattomat naiset. Anna Kontula esittää, että mukaan lukien vierailevat ja Suomessa pysyvästi asuvat prostituoituidut, päivittäin olisi 510 prostituoitua töissä. Vuositasolla Suomessa seksinostajilla olisi käytettävissä noin 7910 eri

⁸⁵ Haavio-Mannila & O. Kontula 2001, s. 462.

⁸⁶ Haavio-Mannila & O. Kontula 2001, s. 235.

prostituotua.⁸⁷ Keskusrikospoliisi (KRP) arvioi, että Suomessa toimii päivittäin 500-1000 prostituotua.⁸⁸

Arvioiden mukaan 500-1000 prostituotua työskentelee siis päivittäin. Prostituotuja voidaan jaotella eri perustein ryhmiin. Yksi tapa on jaotella prostituotut maassa oleskelun ja ammattilaisuuden mukaan. Tällöin prostituotut jaetaan neljään ryhmään: Suomessa pysyvästi asuviin ammattilaisiin, Suomessa käyviin ammattilaisiin, Suomessa asuviin satunnaisiin prostituotuihin sekä Suomessa käyviin satunnaisiin prostituotuihin. Satunnaiset prostituotut ovat asiakkaiden käytössä vain satunnaisesti, ei läheskään viikoittain saatikka päivittäin. Suomessa asuvat ammattilaiset ottavat vastaan 1-2 asiakasta päivässä, kun Suomessa käyvät ottavat vastaan 3-5 asiakasta päivässä.⁸⁹

Toinen tapa luokitella prostituotut on ammattiasteluokittelu, sen mukaan prostituotut luokitellaan amatööreiksi, sivutoimisiksi ja päätoimisiksi. Amatöörejä ovat esimerkiksi naiset, jotka ovat syrjäytyneet yhteiskunnasta lähes joka elämän sektorilla. He saavat sukupuoliyhteydestä joitakin etuuksia tai elämisen välttämättömyyksiä, esimerkiksi yösijaa tai ruokaa. Tämän ryhmän osalta voidaankin puhua enemmän seksuaalisesta riistosta. Amatöörejä ovat myös naiset, jotka myyvät satunnaisesti seksipalveluja ja joiden toiminta ei ole suunnitelmallista, eivätkä he koe itseään prostituotuksi. Sivutoimisia prostituotuja ovat naiset, jotka hankkivat vain osan toimeentulostaan prostituotulla. Päätoimiset prostituotut saavat toimeentulonsa joko kokonaan tai osaksi seksipalveluja myymällä.⁹⁰

Suomessa itsenäisesti toimivilla seksityöntekijöillä on kohtuullisen hyvät mahdollisuudet valita asiakkaansa sekä vaikuttaa työoloihinsa ja työaikoihinsa.

⁸⁷ A. Kontula 2005, s. 17-18

⁸⁸ Oikeusministeriö 39/2013, s. 67. Anna Kontulalla oli samankaltainen arvio KRP:n esittämän arvion kanssa. Usein käytetään Keskusrikospoliisin esittämää arviota (HE 34/2004).

⁸⁹ A. Kontula 2008, s. 41 - taulukko 3. A. Kontula on käyttänyt satunnaisista prostituotuiduista termiä "harrastelija".

⁹⁰ Silfverberg & Kauppinen 1992, s.24-25.

Suomessa pysyvästi asuvien seksityöntekijöiden asiakaskunnasta suurin osa on vakioasiakkaita. Suomessa on myyjän markkinat. Seksityöntekijöiden mukaan kysyntä on moninkertainen tarjontaan nähden. Asiakkaat joutuvat kilpailemaan keskenään tapaamisajoista ja myyjä voi päättää palvelulleen hinnan sekä valikoida asiakkaansa.⁹¹

Stereotyyppistä prostituoitua on vaikea määritellä. Prostituoitujen joukosta löytyy naimattomia, eronneita ja leskiä. Osa elää kuitenkin avio- tai avoliitossa. Toisilla on lapsia ja toisilla ei. Pääsääntöisesti prostituutiota harjoitetaan sellaisessa elämänvaiheessa, jossa ei olla pysyvässä parisuhteessa. Suurimmalla osalla on jokin keskiasteen tutkinto suoritettu ja puolella korkeakouluopintoja. Lähes kaikki prostituoidut harrastavat kulttuuria esimerkiksi lukemisen muodossa ja puolet liikuntaa. Yli puolet prostituoiduista on 25-34-vuotiaita. Huomattava osa prostituoiduista on joko 18-24-vuotiaita tai 35-44-vuotiaita. Vain alle 10 prosenttia on vanhempia kun 45 vuotta. Ulkomaalaisten ja suomalaisten välillä ei ole merkittävää eroa.⁹² Pro-tukipisteen kartoituksessa todettiin, että seksinmyyjistä kolmannes käytti huumausaineita ja 30 prosenttia psyykenlääkkeitä. Moni oli ollut jossain vaiheessa elämäänsä laitoshoidossa. Suurin osa seksinmyyjistä oli työttömiä, koulutuksen jäätyä kesken. Joka neljäs oli aloittanut seksin myymisen alaikäisenä.⁹³

A. Kontula arvioi, että parituksen alaisena työskentelee päivätasolla noin neljännes ja vuositasolla noin kolmannes prostituoiduista. Vaikka paritus on laitonta, on huomioitava, että osa prostituoiduista hakeutuu vapaaehtoisesti toimimaan parittajan alaisena. Parittaja tarjoaa prostituoidulle työtilat ja asiakkaat. Näin esimerkiksi ulkomaalaisten prostituoitujen maassaoloaika olisi rahallisesti mahdollisimman tuottava. Suomessa pysyvästi asuvien yhteys parittäjiin on heikko. Yhä useammin myös esimerkiksi virolaiset työskentelevät

⁹¹ A. Kontula 2008, s. 93.

⁹² A. Kontula 2008, s. 43-44. A. Kontulan otos oli 126 prostituoitua.

⁹³ Oikeusministeriö 39/2013, s. 64. Pro-tukipisteen kartoitus oli vuodelta 2000, mutta Pro-tukipisteen mukaan se vastaa suuntaviivoiltaan myös nykytilaa.

itsenäisesti. Viron vuoden 2004 EU-jäsenyys on tehnyt helpommaksi virolaisten mahdollisuudet työskennellä Suomessa ilman parittajaa.⁹⁴

Prostituoidut eivät ole pelkästään naisia. Miespuolisten prostituoitujen asema on Suomessa kuitenkin parempi kuin naispuolisten. He toimivat enemmän itsenäisinä prostituoituina kuin naiset, eivätkä siten ole parituksen kohteina yleensä. Miesprostituoiduista monet elävät parisuhteissa, mutta salaavat toimintansa kumppaniltaan. Miesprostituoidun tilanne on siten hankalampi, että heidän täytyy olla myös henkisesti mukana yhdynnässä, muuten erektio ei ole mahdollinen.⁹⁵

Osa prostituoiduista on päätenyt seksityöläisiksi vapaaehtoisesti ja osa vasten tahtoaan. Vapaaehtoisesti prostituoiduksi alkaneet pyrkivät usein hankkimaan lisäänsioita toisen työnsä ohella. Osa prostituoiduista on huumeriippuvaisia ja rahoittaa toiminnallaan huumeet. Osa prostituoiduista on seksuaalisesti niin aktiivisia, että he hakevat ensisijaisesti sukupuolista tyydytystä. Vastentahtoisesti prostituoiduiksi joutuneet on usein houkuteltu alalle katteettomin lupauksin. Heille on luvattu esimerkiksi mallin töitä, mutta työpaikka onkin bordelli. Joissakin tutkimuksissa on havaittu, että prostituoitujen joukossa on keskimääräistä enemmän sellaisia, jotka ovat älylliseltä suorituskyvyltään normaalia heikompia. Näin ollen he ovat olleet alttiimpia parittajien houkutuksille.⁹⁶

Pintaa syvemmältä tarkastellessa voidaan todeta, että prostituoidun elämä ei ole helppoa. Ammatin sosiaalinen arvostus on alhainen. Ihmissuhteet kärsivät, sillä läheiset eivät välttämättä hyväksy elinkeinoa. Työ on stressaavaa ja traumatisoivaa, joten monet prostituoidut kärsivät mielenterveysongelmista ja päihdeongelmista. Kehon muuttuminen kauppatavaraksi voi tehdä seksuaalisen nautinnon kokemisen mahdottomaksi. Naisprostituoitu on hyvinkin turvattomassa tilanteessa miesasiakkaiden kanssa. Ammatti johtaa usein

⁹⁴ A. Kontula 2008, s. 40.

⁹⁵ Palo 2004, s. 206.

⁹⁶ Palo 2004, s. 207.

salailuun ja kaksoiselämään.⁹⁷ Toisaalta useassa ammatissa on haittapuolia. Seksialan ammattilainen Sari Saarinen on todennut, että ”Prostituutio on vaativa ammatti, siihen ei pidä ryhtyä, ellei tiedä mitä tekee. Jos huomaa, että työ ei sovikaan, täytyy uskaltaa lopettaa”.⁹⁸

Kaikkia prostituoituja yhdistää yksi asia: stigma. Prostituoituneet ovat päätyneet asemaansa eri polkuja kulkien, mutta ”huoran” leima on yhteinen. Prostituutioon liittyy yhteiskunnassa vahva sosiaalinen leimaaminen eli stigmatisointi. Prostituoituneen stigma sisältää usein niin paljon negatiivisia mielikuvia, että niiden alta on yksilön lähes mahdoton tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. Useat prostituoituneet eivät kerro työstään edes läheisimmilleen.⁹⁹ Osa prostituoituneista on kuitenkin ylpeä tarjoamistaan palveluistaan ja he ovat perustaneet ympäri maailmaa heitä edustavia järjestöjä.¹⁰⁰ Suomessa prostituoitujen tukena ja apuna on Pro-tukipiste.¹⁰¹

3.3. Seksinostajat

Vuoden 2007 Finsex-tutkimuksessa todettiin, että 17 prosenttia suomalaisista miehistä on jossain elämänvaiheessa ostanut seksiä. Seksinosto on silti vaiettu asia ja harva tietää seksinostajia. Brittiläinen Men Who Buy Sex-tutkimus vuodelta 2009 osoitti, että usein miehet kertoivat kokevansa häpeää ja syyllisyyttä seksin ostosta, mutta saattoivat siitä huolimatta jatkaa seksin ostoa.¹⁰² Häpeän vuoksi miehet eivät paljasta taipumustaan seksin ostoon.

Keskimääräinen seksinostajan ikä oli 38 vuotta, ensimmäinen seksin ostokerta oli tapahtunut miehen ollessa noin 26-vuotias. Kaksi miestä kolmesta ostajasta ilmoitti olevansa parisuhteessa. Puolella haastateltavista oli lapsia. Seksiä ostaneet miehet kuvasivat ostamista kuluttamiseksi. Osa kertoi ostavansa seksiä, koska he saivat tällöin kokea olevansa ”tosimiehiä”, joka saa nuoren

⁹⁷ Heikkinen 1999, s. 36.

⁹⁸ Koskinen 1999, s. 18.

⁹⁹ Kauppinen 2006, s. 386.

¹⁰⁰ Palo 2004, s. 207.

¹⁰¹ Pro-Tukipiste- verkkosivusto.

¹⁰² Eaves 2009.

”tosinaisen” palvelemaan heidän seksuaalisia tarpeitaan. Osa myös nimenomaisesti myönsi nauttivansa seksin oston tuomasta vallantunteesta.¹⁰³ Vallan osoittaminen naissukupuolelle tuo osalle mielihyvää. Pohjoismaissa naiset ovat tasa-arvoisessa asemassa miessukupuoleen nähden ja näin ollen mies pääsee toteuttamaan tätä vallantunne-fantasiaa prostituoidun kanssa. Osa miehistä haluaa toteuttaa seksikuvitelmiään, joista vakituinen kumppani kieltäytyy. Esimerkkinä voidaan mainita suuseksi ja anaaliyhdyntä.¹⁰⁴

Huolimatta siitä, että seksinostajat useasti kokevat yksinäisyyttä ja onnettomuutta, on seksinostajissa nähtävissä miesten ryhmä, joilla on tavallista enemmän seksikumppaneita myös seksinostojen ulkopuolella.¹⁰⁵ Vuonna 1992 saatu tutkimustulos osoitti, että vähintään 20 seksipartnerin kanssa yhdynnässä olleista miehistä 30 prosenttia on ostanut seksiä prostituoidulta. Keskimäärin miehillä, jotka ostivat seksiä, oli ollut elämänsä aikana vähintään viisi seksikumppania.¹⁰⁶

Men who buy sex -haastattelututkimuksen mukaan ensimmäinen seksin ostokerta tapahtui usein ulkomailla. Kokemukset seksin ostosta laillistetuissa bordelleissa tai punaisten lyhtyjen alueella saattoivat madaltaa miesten seksin ostokynnystä myös kotimaassa.¹⁰⁷ Osmo Kontulan mukaan suomalaisten seksin osto tapahtuu kuitenkin nykyään aiempaa useammin Suomessa kuin ulkomailla. Aikaisemmin tilanne oli eri: suomalaisten elintapoja kartoittaneessa kyselyssä vuonna 1995 suomalaisista miehistä 11 prosenttia ilmoitti ostaneensa vähintään kerran seksiä. Miehistä 10 prosenttia oli ostanut seksiä ulkomailla ja kolme prosenttia Suomessa.¹⁰⁸ Kaksi prosenttia miehistä oli siis ostanut seksiä niin ulkomailla kuin Suomessakin.

Seksinostajat voidaan luokitella kahteen kategoriaan: satunnaisiin ostajiin ja piintyneisiin ostajiin. Satunnaiset ostajat ovat ostajista laajempi ryhmä. Heidän

¹⁰³ Oikeusministeriö 39/2013, s. 65.

¹⁰⁴ Palo 2004, s. 207.

¹⁰⁵ Oikeusministeriö 39/2013, s. 65.

¹⁰⁶ Haavio-Mannila & O. Kontula 1993, s. 339.

¹⁰⁷ Eaves 2009.

¹⁰⁸ O. Kontula 2008, s. 263.

käyttäytymiseensä voidaan helpommin vaikuttaa lainmuutoksilla ja kiinnijäämisriskiä kasvattamalla. Piintyneiden ostajien ryhmää voidaan pitää lukumääräisesti satunnaisia ostajia selkeästi pienempänä. Piintyneiden ryhmä ostaa seksiä säännöllisesti ja usein. Näiden miesten suhde naisiin on usein ongelmallinen.¹⁰⁹

Vuonna 1993 Osmo Kontula ja Elina Haavio-Mannila totesivat maksettujen naisten kanssa sukupuolisuhteessa olleiden suomalaisten miesten pitävän itseään sukupuolisesti puoleensavetävinä, taitavina ja aktiivisina. Seksistä maksaneilla miehillä oli neljä yhdistävää seikkaa: heillä oli vakituisen parisuhteen lisäksi ollut paljon irtosuhteita, heillä ei ollut homoseksuaalisia kokemuksia, he olivat olleet seksuaalisuhteessa ulkomaalaisen kanssa ja heidän seksuaalinen itsetuntonsa oli hyvä. Tällöin Kontula ja Haavio-Mannila totesivat, että seksistä maksamista ei selittänyt miehen ikä, asuinpaikka, parisuhdetyyppi, koulutus, tulot, terveys, uskonnollisuus, alkoholinkäyttö, yhdyntöjen aloittamisikä, parisuhdeseksi, vaihtoehtoiset seksitavat, sukupuolikumppanien määrä, lapsena tai viiden vuoden aikana ahdistelluksi joutuminen eivätkä sukupuolielämän ongelmat.¹¹⁰

Vuoden 2007 Finsex-kyselyn mukaan suomalaisten seksinostajien joukko on myös monimuotoinen. Osmo Kontulan totesi tällöin, että koulutuksella, lasten hankinnalla, koetuilla psyykkisillä oireilla, solmittujen parisuhteiden määrällä tai vaikeuksilla löytää kumppania ei ollut yhteyttä seksin ostamiseen. Vuonna 2007 seuraavat sosiaaliset seikat sen sijaan ilmenevät useammin seksiä ostaneiden keskuudessa: hyvätuloisuus, humalahakuinen viikoittainen alkoholinkäyttö, uskottomuus nykyisessä parisuhteessa sekä onnettomuus ja yksinäisyyden tunne joko miehen omassa elämässä tai parisuhteessa.¹¹¹ 2000-luvulle tultaessa seksinostajien tulot, alkoholinkäyttö ja parisuhdeseksin määrä tai laatu on siis alkanut vaikuttaa miesten seksinostokäyttäytymiseen. Yleinen taloustilanne on ollut heikko jo vuosia. Kulutushyödykkeiden

¹⁰⁹ Oikeusministeriö 39/2013, s. 66.

¹¹⁰ Haavio-Mannila & O. Kontula 1993, s. 340.

¹¹¹ O. Kontula 2008, s. 264-265. Palon mukaan seksinostaja on useimmiten yrittäjä, eläkeläinen ja työtön (2004, s. 206).

ostokäyttäytymisessä on ollut havaittavissa vain välttämättömien hyödykkeiden suosimista. Esimerkiksi seksi nuorelta suomalaiselta opiskelijatyöltä ostettuna maksaa helposti satoja euroja, eikä tällaiseen ole enää varaa muilla kuin parhaiten tienaavilla. Parisuhteilta on alettu vaatia entistä enemmän ja tyytymättömyys seksielämään voi ajaa toisen osapuolen hakemaan tyydytystä maksullisesta seksistä.

Suomalaisia seksinostajia koskevat tiedot ja havainnot ovat hyvin samansuuntaisia kuin muissa maissa tehdyissä tutkimuksissa on tullut esiin. Seksinostajat eivät poikkea miesväestöstä minkään erityisen muuttujan perusteella. Lukuun ottamatta sitä, että heillä on usein asenne, jota voi kutsua naisia esineellistäväksi. He katsovat, että heillä on oikeus edellyttää naisilta palveluja.¹¹²

Tarkasteltaessa pintaa syvemmin seksinostajia voidaan todeta, että heillä voi olla ongelma oman seksuaalisuutensa kanssa. Seksuaaliongelmaiset asiakkaat etsivät todellisuudessa toisen ihmisen lämpöä ja kaipaavat toimivaa ihmissuhdetta. Käsitys omasta minästä ja omasta seksuaalisuudesta vääristyy silloin, kun siitä tehdään maksullinen suoritus. Vääristyminen vaikeuttaa ihmissuhteiden solmimista jatkossa.¹¹³

Yleisesti on arvioitu, ettei Suomen osittaisella seksinoston kriminalisoinnilla ole ollut selkeää käyttäytymistä tai asenteita ohjaavaa normatiivista vaikutusta. Voimassaolevaa rikoslain pykälää pidetään vaikeaselkoisena, eikä sen pelotevaikutukseen juuri uskota. Moni tosin näkee, että yleinen tietoisuus prostituutioon liittyvästä rikollisuudesta on lisääntynyt selvästi lain voimassaolon aikana, mitä selitetään pitkälti ilmiöstä käydyltä yhteiskunnallisella keskustelulla. Myös seksinostajat näyttävät nykyisin olevan hyvin tietoisia rikoslain kiellosta.

114

¹¹² Oikeusministeriö 39/2013, s. 67.

¹¹³ Heikkinen 1999, s. 34.

¹¹⁴ Oikeusministeriö 39/2013, s. 67.

3.4. Seksinoston määrän arviointi

3.4.1. Kysynnän ja tarjonnan arviointi

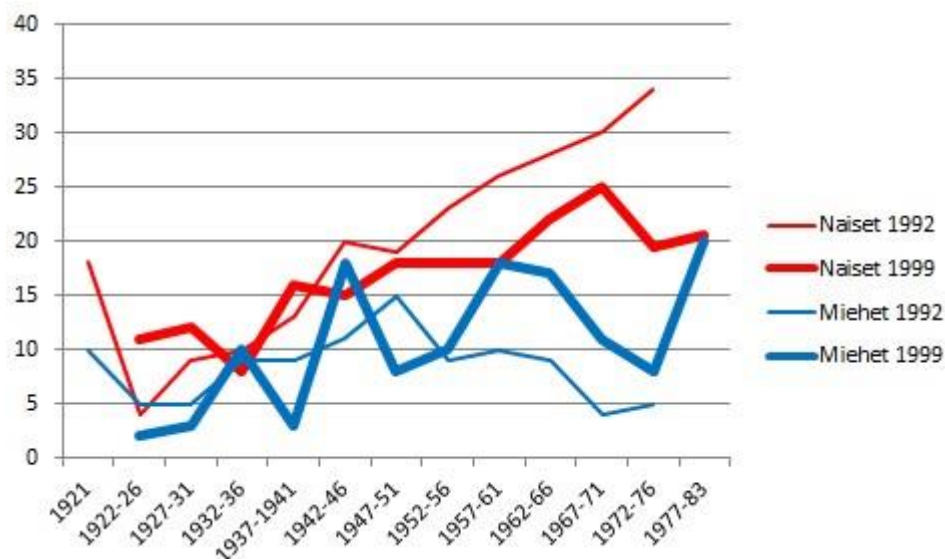
Kysyntää ja tarjoamista koskevaa kysymystä ei ollut esitetty vuoden 1971 tutkimuksessa. Vuonna 1992 suomalaisilta kysyttiin, onko heitä joskus suostuteltu sukupuoliyhteyteen tarjoamalla rahaa tai vastaavia taloudellisia etuuksia. Naisista 20 prosenttia ja miehistä 8 prosenttia oli suostuteltu korvausta vastaan sukupuoliyhteyteen. Miehistä ei ollut selvää eroa siinä, minkä ikäisiä oli houkuteltu korvausta vastaan sukupuoliyhteyttä. Naisista kuitenkin kovin kysyntä oli ollut alle 35-vuotiailla. Edellä mainittu voi viitata siihen, että kaikki vanhemmat henkilöt eivät välttämättä muista heille mahdollisesti vuosikymmeniä sitten tehtyjä tarjouksia. Toinen syy voi olla se, että tarjoukset olivat lisääntyneet vuotta 1992 edeltävien 20 vuoden aikana.¹¹⁵

Tarjoukset korvausta vastaan tapahtuvasta seksistä ovat yleisimpiä Helsingissä, jossa naisista 37 prosenttia ja miehistä 14 prosenttia oli saanut tällaisen tarjouksen. Maaseudulle mentäessä lukemat pienenevät huomattavasti. 12 prosentille naisista ja 5 prosentille miehistä oli tarjottu korvausta sukupuoliyhteydestä. Tarjoukset painottuivat naisista sellaisille, jotka olivat muutenkin seksuaalisesti aktiivisia. Naisista sellaisille, joilla oli ollut yli 10 kumppania, oli joka toiselle tarjottu korvausta seksistä.¹¹⁶ Vuoden 1999 tutkimuksen tulokset näkyvät alla olevasta kuvaajista. Kuvaajista voidaan huomata, että vuoteen 1992 verrattuna nuorempia miehiä on houkuteltu entistä enemmän maksulliseen sukupuoliyhteyteen. Naisten kysyntä lähes kaikissa ikäluokissa oli vähentynyt vuoteen 1992 verrattuna.¹¹⁷

¹¹⁵ Haavio-Mannila & O. Kontula 1993, s. 337.

¹¹⁶ Haavio-Mannila & O. Kontula 1993, s. 338.

¹¹⁷ Haavio-Mannila & O. Kontula 2001, s. 241.



KUVA AJA 6: Vastaajalle tarjottu rahaa sukupuoliyhteydestä syntymävuoden mukaan vuosina 1992 ja 1999 ¹¹⁸

Vuoden 2007 Finsex-tutkimuksessa todettiin, että kaikista aikuisista naisista 14 prosenttia ilmoitti, että heille oli tarjottu seksistä rahaa tai muita taloudellisia etuuksia. Vuonna 1992 lukema oli 20 prosenttia, joten tutkimus viittaa siihen, että prostituution kysyntä olisi vähentynyt. Nuorten naisten kysyntä oli laskenut vuoden 1992 lukemista noin puoleen, eli 14 prosenttiin. Keski-ikäisten ja vanhempien naisten kysyntä seksimarkkinoilla oli suunnilleen yhtä suuri kuin nuorilla naisilla. Vuonna 1992 kysynnän ero oli huomattava nuorten naisten ja keski-ikäisten naisten välillä nuorten naisten eduksi. Osmo Kontulan mukaan nuorten naisten ja nuorten miesten välillä vuorovaikutus on muuttunut sellaiseen suuntaan, jossa maksullisen seksin kysynnällä on ollut entistä vähäisempi rooli. Osmo Kontulan mukaan nuoriin naisiin kohdistunut vähäisempi seksin kysyntä voi johtua siitä, että nuoret miehet ovat ohjanneet kysyntäänsä ulkomaalaisiin seksityöntekijöihin joko Suomessa tai ulkomailla. Myös miehille oli tarjottu korvausta sukupuoliyhteydestä. Miehistä 6 prosenttia ilmoitti, että heille oli tarjottu rahaa tai muita etuja seksistä. Tutkimuksesta ei selvinnyt, olivatko tarjouksen tekijät naisia vai miehiä. ¹¹⁹

¹¹⁸ Haavio-Mannila & O. Kontula 2001, s. 241. Taulukko on muokattu alkuperäistaulukosta paremmin tutkielman tarkoitusta vastaavaksi.

¹¹⁹ O. Kontula 2008, s. 260.

Otosryhmältä kysyttiin myös, ovatko he itse tarjonneet joskus rahaa tai vastaavia taloudellisia etuuksia sukupuoliyhteydestä. Vastausvaihtoehdot olivat ”kyllä, mutta kohteet (tai kohde) eivät suostuneen”, ”kyllä, ja yksi kohde on suostunut” sekä ”kyllä, ja useampi kohde on suostunut”.¹²⁰ Vuonna 1992 miehistä 11 prosenttia ja naisista 0,3 prosenttia kertoi tarjonneensa korvausta sukupuoliyhteydestä. 10 prosenttia kaikista miehistä kertoi myös saaneensa tarjonnan kohteelta seksuaalisia palveluja. Naisten tekemät tarjoukset eivät johtaneet kaupankäyntiin. Tutkimus väittää, että 90 prosenttia miehistä, jotka ovat tehneet tarjouksen korvauksellisesta sukupuoliyhteydestä, ovat saaneet myöntyvän vastauksen.¹²¹ Mielestäni lukema on epäilyttävän korkea. Väitettä tukee myös tutkimuksen tulos, jonka mukaan 1146 naisesta vain kaksi kertoi suostuneensa tarjoukseen.¹²²

Samankaltaiset vastaukset saatiin myös vuoden 1999 ja 2007 tutkimuksissa. Ristiriita tutkimuksissa on niin suuri, että tutkimuksien tulokset suostuneiden kohdalta tulisi mielestäni jättää huomiotta. Näkisin, että tulos on ristiriitainen johtuen yhteiskunnassa olevasta yleisestä ajattelutavastakin, jonka mukaan naiset eivät välttämättä myönnä mikäli ovat antaneet seksiä maksusta ja miehet voivat myös liioitella seksinsaamista. Tilanteita voidaan tulkita myös eri tavoilla. Mies saattaa esimerkiksi katsoa, että nainen on suostunut korvaukselliseen sukupuoliyhteyteen, kun on ottanut koko illan vastaan juomia häneltä baarissa. Joku toinen puolestaan voi tulkita asiaa niin, että korvauksellista sukupuoliyhteydestä on kyse silloin kun käteinen raha vaihtaa omistajaa sukupuoliyhteyden yhteydessä.

Vuonna 1999 miehistä 16 prosenttia oli tarjonnut sukupuoliyhteydestä rahaa tai vastaavia taloudellisia etuuksia. Lukema oli kasvanut viisi prosenttia vuoden 1992 tuloksesta.¹²³ Vuonna 2007 miehistä 18 prosenttia oli tarjonnut sukupuoliyhteydestä rahaa tai muuta vastaavaa korvausta. Nuoremmat miehet olivat vähentäneet tarjouksiaan, mutta vanhemmat miehet olivat olleet

¹²⁰ Haavio-Mannila & O. Kontula 2001, s. 237.

¹²¹ Haavio-Mannila & O. Kontula 1993, s. 338.

¹²² Haavio-Mannila & O. Kontula 1993, s. 338.

¹²³ Haavio-Mannila & O. Kontula 2001, s. 237.

tarjouksissaan entistä aktiivisempia. Vuonna 1999 kaksi prosenttia ja vuonna 2007 reilu prosentti naisista kertoi tarjonneensa rahaa tai vastaavia etuuksia sukupuoliyhteydestä.¹²⁴

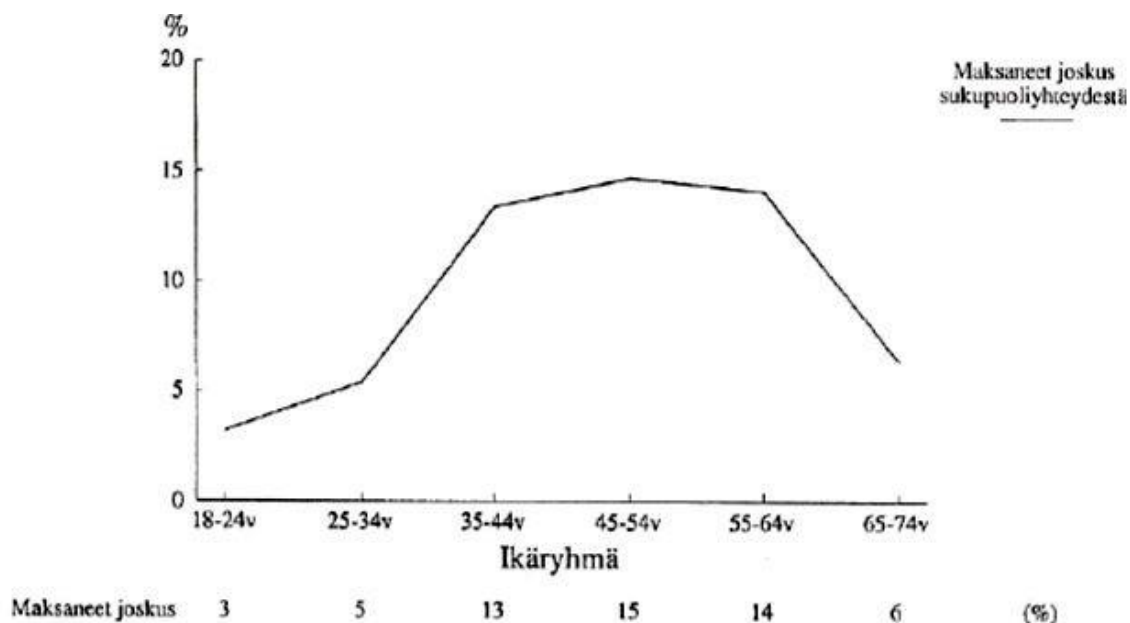
3.4.2. Seksinostajien määrän arviointi

Seksinostajien määrää on vaikea arvioida. Mielestäni syynä on myymisen ja ostamisen paheksuttavana pitäminen yhteiskunnassa. Suurin osa seksin myyjistä ja ostajista haluaa salata asian. Toisena syynä on se, että seksin osto tapahtuu pitkälti piilossa.

Vuonna 1992 tehdyn tutkimuksen mukaan prostituutiopalveluita ostaneiden miesten osuus kustakin ikäluokasta oli keskimäärin 15 prosenttia. Lukema oli pysynyt suurin piirtein samana myös vuotta 1992 edeltävien 20 vuoden aikana. Sitä ennen lukema oli alhaisempi. Kuten kuvaajasta 7 (Sukupuoliyhteydestä joskus rahaa maksaneet miehet (1992) näkee, 65 vuotta täyttäneiden miesten osuus seksinostajista oli alhaisempi kuin nuorempien miesten. Samasta kuvaajasta huomataan kuinka vuonna 1992 miehen ikävuoden 40 molemmin puolin prostituutiopalveluiden käyttäminen lisääntyi. Prostituutiopalveluita joskus käyttäneiden miesten osuus luonnollisesti kasvaa iän ja elämän- sekä seksuaalisen kokemuksen lisääntyessä. Tuota ikävuoden 40 molemmin puolin tapahtuvaa kasvua selitettiin sillä, että tuossa iässä miesten taloudellinen tilanne on monesti niin hyvä, että on varaa ostaa seksuaalipalveluja.¹²⁵

¹²⁴ O. Kontula 2008, s. 261.

¹²⁵ Haavio-Mannila & O. Kontula 1993, s. 339.



KUVAAJA 7: Sukupuoliyhteydestä joskus rahaa maksaneet miehet (1992) ¹²⁶

Vuonna 1999 15 prosenttia miehistä oli joskus maksanut seksistä, lukema oli pysynyt samana vuoteen 1992 verrattuna. ¹²⁷ Vuonna 2007 miehistä keskimäärin 17 prosenttia kertoi ostaneensa joskus seksiä. Seksinoston määrä oli vähentynyt edelliseen tutkimukseen verrattuna nuorilla ja keski-ikäisillä miehillä. Vastaavasti taas vanhemmilla miehillä lukema oli noussut. Viimeisen vuoden aikana suomalaisista miehistä kolme prosenttia ilmoitti ostaneensa seksiä. Osmo Kontula toteaa, ettei maksullisen seksin ostaminen ole kovin yleistä Suomessa verrattuna muihin maihin. Kreikassa seksistä on maksanut 50-60 prosenttia, Portugalissa 40-50 prosenttia ja Italiassa 30-40 prosenttia. ¹²⁸ Espanjalaisissa ja saksalaisissa miehistä maksullisen seksin käyttäjiä on noin 50 prosenttia. ¹²⁹

Miesten maksullisen seksin kysyntä ohjautui miltei kokonaan naisiin. Miesten viimeisimmistä maksullisen seksin kumppaneista vain kaksi prosenttia oli ollut miehiä. Lisäksi tulee huomioida, että viimeisintä vuotta ja viimeisintä maksullisen seksin kumppania koskevien tietojen perusteella joka neljäs

¹²⁶ Haavio-Mannila & O. Kontula 1993, s. 339.

¹²⁷ Haavio-Mannila & O. Kontula 2001, s. 238.

¹²⁸ O. Kontula 2008, s. 261-262. Palo kirjoitti vuonna 2004, että joka kymmenes suomalainen mies on ostanut joskus seksiä (s. 207).

¹²⁹ Palo 2004, s. 207.

kumppani on ollut suomalainen nainen. Puolet kaikista maksullisen seksin tapauksista tapahtuu ulkomailla ulkomaalaisen naisen kanssa. Kotimaassa seksipalvelujen osto jakaantuu puoliksi ulkomaalaisten ja suomalaisten naisten kesken.¹³⁰

Viimeisin suuri suomalaisten seksuaalisuutta koskeva tutkimus, eli edellä käsitelty Finsex-tutkimus vuodelta 2007, kertoo rakennemuutoksesta. Aiempina vuosikymmeninä miehet ostivat valtaosan seksipalveluista ulkomaanmatkoillaan ulkomaalaisilta naisilta esimerkiksi Reberbahnilta tai Tallinnasta. Tilanne muuttui kun seksipalvelujen tarjonta alkoi Suomessa lisääntyä 1990-luvulla. Suomessa ostettujen seksipalvelujen osuus suurentui merkittävästi. Suomessa vuoden sisään seksiä ostaneiden miesten määrä onkin merkittävästi kasvanut vuoden 1995 kolmesta prosentista vuoden 2007 8,5 prosenttiin verrattuna.¹³¹

3.5. Ulkomailta Suomeen suuntautuva prostituutio

Kuten todettu, itäprostituutio alkoi 1990-luvun alussa kun valtioiden väliset rajat tuli helpoksi ylittää. Muutamassa vuodessa venäläiset ja virolaiset valloittivat Suomen prostituutiomarkkinat. Poliisiviranomaisten arvion mukaan vuonna 2001 Pietarissa asui 2500 henkilöä ja Murmanskissa noin 300 henkilöä, jotka harjoittivat säännöllisesti tai ajoittain prostituutiota Suomessa. Viron paikalliset viranomaiset arvioivat samana vuonna, että Virossa oli ammattiprostituoituja 2000-3000 henkilöä, joista huomattava osa harjoitti myös Suomessa prostituutiota.¹³² Pieni osa prostituoiduista tuli myös Latviasta ja Liettuasta. Suorien maahantuloreittien lisäksi virolaisia ja venäläisiä prostituoituja tulee Suomeen myös kolmansien kauttakulkumaiden, erityisesti Ruotsin, Saksan ja Hollannin kautta.¹³³

Lukemat kertoivat, että ulkomaalaisia prostituoituja on tullut Suomeen paljon noin kymmenessä vuodessa. Näin prostituutiosta oli tullut myös yksi keskeisistä

¹³⁰ O. Kontula 2008, s. 262-263.

¹³¹ O. Kontula 2008, s. 263.

¹³² Lehti & Aromaa 2002, s. 60-61.

¹³³ Poliisi.fi tiedote 5.6.2002.

ulkomaalaispolitiikan kysymyksistä. Alla olevasta kuvaajasta 8 (Paritusjuttujen prostituoitujen kansallisjakauma suomessa vuosina 1998-2001) näkee, että suomalaisia prostituoituja oli paritusjutuissa Suomessa vuosina 1998-2001 vain vähemmistö virolaisten ja venäläisten ollessa enemmistö.

| Keskusrikospoliisi kotimaa | % | N | Stakes kansallisuus | % | N |
|----------------------------|-------|----|---------------------|-------|-----|
| Viro | 68,1 | 49 | virolainen | 1,1 | 2 |
| Venäjä | 23,6 | 17 | venäläinen | 86,6 | 155 |
| Suomi | 6,9 | 5 | suomalainen | 2,2 | 4 |
| muu | 1,4 | 1 | muu | 10,1 | 18 |
| yhteensä | 100,0 | 72 | yhteensä | 100,0 | 179 |

KUVAAJA 8: Paritusjuttujen prostituoitujen kansallisjakauma suomessa vuosina 1998-2001 ¹³⁴

Poliisi kertoi vuoden 2002 tiedotteessaan prostituution ja paritustoiminnan luonteen olennaisesti muuttuneen Suomessa viime vuosina. Toiminta oli siirtynyt lähes täysin Virosta ja Venäjältä johdettujen organisoitujen rikollisryhmien hoitoon. Tämä oli tuonut Suomeen itärikollisuuden suoraviivaiset toimintatavat. Rikollisryhmät olivat jakaneet suurimmat kaupungit keskenään ja alueita puolustettiin jopa väkivallalla. ¹³⁵

Poliisin tietoon tulleiden paritusrikosten määrä on ollut laskussa 2000-luvun loppupuolelle tultaessa verrattuna 2000-luvun alkuun. Tämä voisi kertoa prostituution ja parituksen vähenemisestä. On kuitenkin huomioitava, että poliisin kohdistaman kontrollin intensiteetti on vaihdellut eri aikoina. ¹³⁶ A. Kontula arvioi vuonna 2008, että Suomessa päivittäin oli töissä noin 215 vierailevaa virolaista tai venäläistä prostituoitua ja vuositasolla noin 4560 virolaista tai venäläistä myi vähintään kerran seksiä Suomessa. Näistä venäläisiä prostituoituja oli hieman enemmän kuin virolaisia. Saman vuoden arvion mukaan venäläisiä ja virolaisia päätoimisia Suomessa asuvia

¹³⁴ Lehti & Aromaa 2002, s. 64. Stakesin ja Keskusrikospoliisin lukemien eroihin vaikuttivat luokitteluerot.

¹³⁵ Poliisi.fi tiedote 5.6.2002.

¹³⁶ Rikollisuustilanne 2011, s. 115.

prostituoituja oli vuositasolla noin 50, jotka myivät vähintään kerran seksiä. Thaimaalaisista Suomessa asuvista vastaava luku oli 100.¹³⁷ Venäjältä, Virosta ja Thaimaasta tulleet naiset ovat usein solmineen avioliiton suomalaisen miehen kanssa ja sitä kautta saaneet jäädä maahan. Avioliiton purkautumisen jälkeen he monesti ajautuvat prostituutioon taloudellisista syistä. Suomessa ulkomaalaiset prostituoidut tulevatkin pääsääntöisesti edellä mainituista maista. Risteilylaivoilla näkyy myös jonkun verran ruotsalaisia prostituoituja.¹³⁸ Syksyllä 2013 Keskusrikospoliisin varovaisen arvion mukaan Suomessa oleskelisi ehkä ulkomaalaista 100-200 prostituoitua kerrallaan. Arvio on tehty sillä perusteella, että maahan saattaa saapua noin sata henkilöä viikossa. Näin ollen vuoden aikana saapuisi noin muutamia tuhansia henkilöitä.¹³⁹

Yleisesti ottaen seksipalveluita myyvät henkilöt työskentelevät hyvin usein Suomen lisäksi myös muissa EU:n jäsenmaissa. Suomessa saatetaan työskennellä kerrallaan 1-2 viikkoa, jonka aikana seksipalveluita saatetaan myydä useassa eri kaupungissa siten, että yhdessä kaupungissa ollaan pari päivää ennen kuin siirrytään seuraavaan kaupunkiin. Toiminta voi olla levittäytynyt useallekin paikkakunnalle, lähinnä suurempiin kaupunkeihin. Seksipalveluiden tarjonta on vilkkainta Etelä- ja Länsi-Suomen alueella.¹⁴⁰

Eri kansallisuuksien tarjoamissa seksipalveluissa on eroja. Suomalaiset ja osittain Suomessa pysyvästi asuvat virolaiset ja venäläiset prostituoidut työskentelevät hotelleissa, yksityisasunnoissa ja studioissa. He tarjoavat yleensä klassista seksiä sekä erikoispalveluja. Thaimaalaiset prostituoidut työskentelevät yleensä hieromalaitoksissa. Parittajien kanssa työskentelevät virolaiset ja venäläiset prostituoidut työskentelevät puolestaan vuokra-asunnoissa, kadulla ja ravintoloissa. Kansalaisuus näkyy hinnoissa siten, että suomalaiset saattavat veloittaa kaksinkertaisia hintoja verrattuna ulkomaalaisiin

¹³⁷ A. Kontula 2008, s. 39.

¹³⁸ A. Kontula 2005, s. 35-36.

¹³⁹ Oikeusministeriö 39/2013, s. 68. Rikosylikonstaapeli Aki Harju Keskusrikospoliisista arvioi sähköpostikeskusteluissamme kerrallaan Suomessa ulkomaalaisia seksiä myyviä henkilöitä olevan useita satoja, mahdollisesti toista tuhatta.

¹⁴⁰ Rikosylikonstaapeli Aki Harjun sähköpostiviesti 26.03.2014

prostituutuihin. Virolaisten ja venäläisten prostituoitujen asema on erilainen kuin thaimaalaisten prostituoitujen. Virolaiset ja venäläiset työskentelevät yksin tai pienissä ryhmissä sosiaalisen tuen ollessa vähäistä. Thaimaalaiset muodostavat kiinteitä verkostoja, joissa seksityö on yleistä. Thaimaalaiset lähettävät osan tuotoista kotimaahansa.¹⁴¹ Virolaisten, venäläisten ja thaimaalaisten lisäksi Suomessa on yhä enenevässä määrin markkinoilla todettu olevan myös romanialaisia, tshekkiläisiä ja nigerialaisia prostituoituja.¹⁴²

3.6. Seksinoston muodot

3.6.1. Seksipalvelujen eri muodot

Prostituutiota voidaan luokitella osapuolten sukupuolen mukaan. Heteroseksuaalista prostituutiota on prostituutio, jossa nainen on myyjänä ja mies ostajana. Heteroseksuaalista prostituutiota on myös se, jossa myyjänä on mies ja ostajana nainen. Homoseksuaalista prostituutiota on naisten välinen ja miesten välinen prostituutio. Biseksuaalista prostituutiota on prostituutio, jossa nainen on myyjä ja ostajina ovat naiset ja miehet. Biseksuaalista prostituutiota on myös prostituutio, jossa myyjänä on mies ja ostajina ovat naiset ja miehet. Merkittävintä on perinteisen prostituution muoto, jossa nainen on myyjä ja mies ostaja. Vuonna 1992 naisten välinen homoseksuaalinen prostituutio oli erittäin vähäistä. Biseksuaalinen prostituutio, jossa naisen asiakkaana oli sekä miehiä että naisia ryhminä tai pariskuntana, oli jonkin verran yleisempää.¹⁴³ Syksyllä 2013 tehdyn arvion mukaan Suomessa tapahtuvasta homo- ja transprostituutiosta ei ole saatavilla tutkimustietoa. Poliisi arvioi kohtaavansa vain satunnaisesti transprostituutuja. Homoprostituutio on lähes näkymätön ilmiö.¹⁴⁴

¹⁴¹ A. Kontula 2005, s. 35-36.

¹⁴² Rikosylikonstaapeli Aki Harjun sähköpostiviesti 26.03.2014.

¹⁴³ Silfverberg & Kauppinen 1992, s. 23-24.

¹⁴⁴ Oikeusministeriö 39/2013, s. 59.

Tavallisin muoto ostaa seksiä on miehen ja naisen välinen sukupuoliyhdyntä. Sukupuoliyhdyntää voi edeltää tai sen voi korvata muu eroottinen toiminta. Usein prostituoitu riisuutuu asiakkaan nähden tai prostituoitu riisuu asiakkaan. Edeltävänä eroottisena toimintana voidaan mainita suuseksi tai intiimihieronta. Intiimihieronnassa on kyse sukupuolielinten käsittelystä ja siihen liittyvästä orgasmista. Prostituoitut voivat tarjota muunlaisiakin palveluja, esimerkiksi sadomasokismi. Prostituoitu voi nöyryyttää ja aiheuttaa kipua asiakkaalle ruoskimalla tai käyttämällä muita apuvälineitä. Sadomasokistisessa seksissä on mukana esimerkiksi naamioita, koppalakkeja, nahka- ja muovivaatteita ja jalkapuita.¹⁴⁵

Prostituutio on erotettava escort-palvelusta. Escort-palvelussa asiakas saa seurakseen maksua vastaan nais- tai miesseuraa. Toiminta rajoittuu seurana olemiseen esimerkiksi ravintoloissa, teattereissa tai kutsuilla. Toiminnan päättyessä seksiin, se muuttuu silloin prostituutioksi.¹⁴⁶

3.6.2. Internet- ja lehti-ilmoitukset

Järjestyslain (7§) mukaan seksuaalipalvelujen maksullinen tarjoaminen yleisellä paikalla on kielletty, joten ostajat etsivät ja myyjät tarjoavat esimerkiksi päiväkahviseuraa nykyään pääsääntöisesti internetissä. Seksitreffit.fi-sivustolla vanhemmat miehet tarjoavat nuorille naisille esimerkiksi ”opintotukea”. Ostajan ja myyjän on osattava lukea rivien välistä ilmoituksia.

”Päiväkahviseura” terminä on jäänyt ajalta, jolloin lehdet vielä julkaisivat ilmoituksia.¹⁴⁷ Seksipalveluiden tarjoaminen ostajille oli lehdissä ennen yleisempää. 2000-luvun alussa Helsingin Sanomat lopettivat prostituutioilmoitusten julkaisemisen, minkä seurauksena merkittävä osa lehdistä toimi samoin. Oikeusministeriön selvitystä varten tehtiin haastatteluja ja haastatellut kertoivat yksituumaisesti, että ilmoitusten julkaisu lehdissä päättyi

¹⁴⁵ Palo 2004, s. 205-206.

¹⁴⁶ Palo 2004, s. 206.

¹⁴⁷ A. Kontula 2005, s. 28.

2000-luvun alkuun.¹⁴⁸ Kuitenkin esimerkiksi ilmaisjakelulehdissä on edelleen ilmoituksia, joista voi lukea rivien välistä seksipalvelujen tarjoamisesta.

Ei voida kieltää, että suurin osa Suomessa tapahtuvasta seksikaupasta käydään internetin välityksellä. Erään asiantuntija-arvion mukaan 80-90 prosenttia prostituutiosta linkittyy internetiin. Lukema on siksi niin korkea, koska katsotaan, että internet linkittyy niin huoneisto-, katu- kuin ravintolaprostituutioon. Prostituutioilmoituksille on omat internetsivustot¹⁴⁹ (esim.seksitreffit.fi, sihteeriopisto-tyyliset sivustot ja niin edes päin). Internetissä siis ilmoittelevat niin parittajat kuin seksiä erilaisilla taustoilla myyvät kuin ostajatkin.

3.6.3. Toiminnan liikepaikka

Vakiintunein prostituutio tapahtuu asiakkaan tai seksityöntekijän kotona tai asiakkaan vuokraamassa hotellihuoneessa. Tapaaminen kestää yleensä 15 minuutista tuntiin.¹⁵⁰ Seksinosto saatetaan mieltää yleensä kaduilta tai ravintolasta tapahtuvaksi seksin ostamiseksi. Poliisihallituksen edustaja on arvioinut katu- ja ravintolaprostituution osuudeksi enintään 30 prosenttia koko prostituutioilmioistä. Suomessa mahdollisuus ostaa seksiä kaduilta on rajoittunut vain Helsinkiin. Poliisin arvion mukaan viimeisten vuosien ajan Helsingin kaduilla on toiminut kerrallaan 15-20 ulkomaalaista prostituoitua ja nämä henkilöt vaihtuvat säännöllisesti uusiin.¹⁵¹ Katuprostituution vähäinen määrä selittyy Suomessa mielestäni Suomen ilmastolla. Lämpimissä maissa katuprostituutio toteutuu usein ulkona, mutta Suomessa on viileät yöt. Näin ollen asiakaskontakti solmitaan usein kadulla, mutta itse akti tapahtuu sisätiloissa. Yksi tyypillinen katuprostituution tila onkin autossa tapahtuva seksin harjoittaminen.¹⁵² Jos katuprostituutiota havaitaan Helsingin kaduilla, on kyseessä yleensä kesäaika ja viikonloppuyö.¹⁵³

¹⁴⁸ Oikeusministeriö 39/2013, s. 62.

¹⁴⁹ Oikeusministeriö 39/2013, s. 62.

¹⁵⁰ A. Kontula 2008, s. 44-45.

¹⁵¹ Oikeusministeriö 39/2013, s. 60.

¹⁵² A. Kontula 2005, s. 34.

¹⁵³ Oikeusministeriö 39/2013, s. 60.

Ravintolaprostituutiossa toiminta sijoittuu hyvin eritasoisiin ravintoloihin ja toiminta on pyritty pitämään suhteellisen näkymättömänä ja hienovaraisena. Asiakaskontaktit solmitaan ravintolaillan aikana.¹⁵⁴ On esitetty, että Helsingin keskustan ravintoloissa myydään ja ostetaan seksiä siten, että ravintolat hyötyvät prostituutiotoiminnasta. Ovimiehet keräävät prostituoiduilta rahaa siitä, että he pääsevät sisään ravintolaan. Prostitoidut maksavat ovimiehelle poistuessaan ravintolasta asiakkaan kanssa. Ravintolan hyödyksi voidaan laskea myös ostetut alkoholijuomat. Poliisi arvioi lähtökohtaisesti ravintoloissa olevat prostituoidut ulkomaalaisiksi naisiksi.¹⁵⁵

Hotelliprostituutiossa asiakaskontaktit luodaan esimerkiksi yökerhossa, josta jatketaan viettämään yötä yhdessä seksin merkeissä hotellihuoneeseen.¹⁵⁶ Prostituoitujen vieraillessa kotikaupunkinsa ulkopuolella on tavanomaista, että he vuokraavat hotellihuoneen ja suorittavat siellä ennalta sovitut asiakastapaamisensa. Hotellit kuitenkin haluavat kitkeä prostituution pois hotelleistaan ja heillä on mustia listoja prostituoiduista. Hotelleihin on tullut valvontakameroita ja hisseihin avainkortteja, jotka vaikeuttavat entisestään työskentelyä.¹⁵⁷ Hotellitapaamiset sovitaan nykyisin pitkälti internetin avulla.

Huoneistoprostituutio on muoto, jolla näyttää olevan liitántä paritus- tai ihmiskaupparikollisuuteen. Parittaja on vuokrannut asunnon, jossa prostituutiota harjoitetaan. Suomessa on kuitenkin entistä vaikeampi saada vuokrattua asuntoa paritusta varten, sillä vuokranantajat ovat entistä varovaisempia.¹⁵⁸ Poliisin arvion mukaan huomattava osa suomalaisesta prostituutiosta tapahtuu huoneistoissa ja ilmoittelu internetissä.¹⁵⁹

Sadomasokismi-palveluita tarjoavilla prostituoiduilla on yleensä erillinen työtila asiakastapaamisia varten. Studio on lähes välttämättömyys, koska välineistö

¹⁵⁴ Silfverberg & Kauppinen 1992, s. 25.

¹⁵⁵ Oikeusministeriö 39/2013, s. 60.

¹⁵⁶ Silfverberg & Kauppinen 1992, s. 25.

¹⁵⁷ A. Kontula 2005, s. 34.

¹⁵⁸ A. Kontula 2005, s. 34.

¹⁵⁹ Oikeusministeriö 39/2013, s. 61.

vaatii paljon tilaa. Kaikissa studioissa ei kuitenkaan tarjota prostituutiopalveluita. Sodomasokismia harrastavat dominat eivät myönnä työtään prostituutioksi.¹⁶⁰

Ei ole tiedossa, harjoitetaanko kaupungeissa olevissa seksikaupoissa prostituutiota. Useat asiantuntijat olivat sitä mieltä, että prostituutiota ei harjoitettaisi näissä liikkeissä. Kuitenkin eräät seksiliikkeet mainostavat avoimestikin uusia tyttöjä, mikä viittaisi prostituutioon. On havaintoja siitä, että seksikauppojen takatiloissa tapahtuvat striptease-näytökset ja intiimihieronnat eivät toisi tarpeeksi tuloja ja näin ollen ajaudutaan seksin myymiseen.¹⁶¹ Osa asiakaskontakteista tapahtuu muun seksityön, esimerkiksi stripteasen tai puhelinseksin yhteydessä. Vain osa muiden seksialojen työntekijöistä harjoittaa prostituutiota. Heidän päätoimensa on jokin muu, mutta he hankkivat lisäansioita myymällä seksiä.¹⁶²

Thai-hierontapaikoista on yleinen mielikuva, että sieltä saa ostettua seksiä. Ensimmäiset thai-hierontapaikat ilmestyivät kaupunkien keskustoihin vuonna 2002. Sisäasianministeriön selvityksen mukaan vuonna 2007 Suomessa oli noin 200 thai-hierontapaikkaa ja määrä oli silloin kasvussa.¹⁶³ Helsingin Sanomat suoritti kesällä 2007 kokeen, jossa tutustuttiin 30 thai-hierontapaikkaan Helsingissä. Kaikissa 30 paikassa hierontaan tulleelle asiakkaalle tarjottiin seksiä jossain vaiheessa hierontaa. Seksipalveluina yritettiin tarjota aina intiimihierontaa ja yleensä lisäksi suuseksiä tai sukupuoliyhdyntää tai kumpaakin. Seksiä tarjottiin ilman, että asiakas edes kysyi palvelua. Hierojat ovat näissä paikoissa lähes aina aasialaistaustaisia.¹⁶⁴

¹⁶⁰ A. Kontula 2005, s. 34.

¹⁶¹ Oikeusministeriö 39/2013, s. 62.

¹⁶² A. Kontula 2005, s. 33.

¹⁶³ Oikeusministeriö 39/2013, s. 61.

¹⁶⁴ Helsingin Sanomat 26.8.2007.

4. SEKSINOSTON KRIMINALISOINNIN VAIKUTUKSET

4.1. Ruotsi

4.1.1. Kriminalisoinnin vaikutukset seksinoston määrään

Vuonna 1996 ruotsalaismiehistä 13,6 prosenttia ilmoitti ostaneensa seksiä. Seksien ostajien määrä näyttäisi vähentyneen, sillä vuonna 2008 vain kahdeksan prosenttia kertoi ostaneensa seksiä. Vuoden 2008 tutkimukseen vastanneista seksistä ostaneista miehistä 21 prosenttia kertoi vähentäneensä seksin ostamista tai lopettaneensa sen täysin. Alle puolet seksistä ostaneista miehistä ilmoitti ostaneensa seksiä kiellon voimassaolon aikana. Poliisi ja sosiaaliviranomaiset ovat kertoneet ostajien tulleen varovaisemmiksi ja se on johtanut kysynnän vähenemiseen. Prostituoidut ovat myös kertoneet, että asiakkaat pelkäävät entistä enemmän kiinnijäämistä.¹⁶⁵

Seksinoston kriminalisointiin perehtyneen Göteborgin yliopiston sosiaalityön dosentin Jari Kuosmanen mukaan lukuja verratessa on tärkeää pitää mielessä, että vuonna 1996 seksinosto nähtiin pikemminkin moraalittomana tekona, toisin kuin vuoden 1999 jälkeen, jolloin se on myös laitton teko. Kuosmanen esittää, että teon laittomuus on voinut vaikuttaa kielteisesti uudemman tutkimuksen vastaajien halukkuuteen raportoida seksinostotapahtumiaan. Kuosmanen mukaan on siis vaikeaa sanoa, miten lainsäädäntö on vaikuttanut tavallisten ihmisten ostokäyttäytymiseen, lukuun ottamatta kohtaa, jossa osa sanoi lopettaneensa seksin ostamisen.¹⁶⁶

Prostituution kätkeyimpien muotojen määrästä ei ole mitään selkeää käsitystä ennen lain säätämistä, eikä sen jälkeiseltäkään ajalta. Näin ollen prostituution määrässä tapahtunutta vähentymistä tai lisääntymistä ei ole mitenkään mahdollista osoittaa. Lisäksi olisi vielä vaikeampaa osoittaa, että mahdolliset muutokset ovat seurausta nimenomaan seksinoston kriminalisoinnista. On

¹⁶⁵ Oikeusministeriö 39/2013, s. 37.

¹⁶⁶ Kuosmanen 2011, s. 261.

huomattava, että prostituution muotoihin ja muutoksiin vaikuttavat monenlaiset eri tekijät.¹⁶⁷ Lisäksi on todettava, että seksinoston kriminalisoinnin onnistumisen arviointi riippuu siitä, miten arvioija haluaa sitä tulkita.

4.2.2. Kriminalisoinnin vaikutukset seksinoston muotoihin

Heti täyskiellon aikakauden alkuun vuonna 2000 *Kännedom om prostitution*-raportissa todettiin, että prostituutio oli lain säätämisen jälkeen muuttanut muotoaan. Katuprostituutio oli vähentynyt, mutta muut prostituution muodot lisääntyneet.¹⁶⁸ Tuorempien tutkimusten mukaan näyttäisi sama tilanne olevan Ruotsissa edelleen.

Tutkijat ovat seksinoston täyskiellon vaikutuksista erimielisiä. Kiellon vaikutuksia kätkeyimpiin prostituution muotoihin on vaikea arvioida. Kuitenkin katuprostituution suhteen he ovat päässeet parhaiten yhteisymmärrykseen. Katuprostituutio on Ruotsissa lain voimaantulon jälkeen vähentynyt, joidenkin arvioiden mukaan puolittunut. Kun ennen lain voimaantuloa katuprostituutiosta toimivien määrän arvioitiin olevan 650, vuonna 2008 kadulla toimivien määrän arvioidaan olevan 300. On mielenkiintoista pohtia, onko 350 prostituoitua lopettanut kokonaan seksin myymisen vai ovatko he siirtyneet käyttämään joitakin muita väyliä. Katuprostituution osalta seksiä myyvien tilastointi ja arviointi on helppoa, koska toiminta on näkyvää. Kadulla seksiä myyvät ihmiset ovat kontaktissa sosiaalityöntekijöihin ja poliisiin.¹⁶⁹

Katuprostituutio rajautuu Ruotsissa oikeastaan vain suurkaupunkeihin Tukholmaan, Malmöön ja Göteborgiin.¹⁷⁰ Vuonna 2008 Ruotsin poliisi on kuitenkin vahvistanut tavoitteekseen nollatoleranssin katuprostituutiosta. Järjestäytyneellä rikollisuudella on yleensä läheiset yhteydet prostituutioon ja

¹⁶⁷ Träskman 2004, s. 488.

¹⁶⁸ Träskman 2004, s. 487.

¹⁶⁹ Suomen Naistutkimusseura 2013, s. 16-17. Malmön Kompetenscenterin mukaan Malmön kaduilla oli ennen seksinoston kriminalisointia noin 200 prostituoitua. Vuonna 2011 he arvioivat määrän olevan enää noin 30. Pro-Tukipiste Ry, Prostituutio Pohjoismaissa 8.-9.9.2011, s. 20.

¹⁷⁰ Träskman 2004, s. 487.

tavoitteena olisi tehdä Ruotsista ei-toivottu markkina-alue järjestäytyneelle rikollisuudelle. On todettu, että parittajien toiminta on vaikeutunut täyskiellon myötä.¹⁷¹

Internetin ja matkapuhelimien käyttö sopiessa prostituutiosta on lisääntynyt seksinoston täyskiellon tultua. On kuitenkin vaikea arvioida, johtuuko lisääntyminen seksinoston täyskiellosta vai viestintäteknologisesta kehityksestä.¹⁷² Internetissä olevista seksin osto- tai myynti-ilmoituksista on Ruotsin poliisin mukaan vaikea päätellä todellista prostituution määrää. Yksi puhelinnumero voi olla monen eri prostituoidun käytössä, niin kuin Suomessakin. Myös internetissä voi olla yhtä prostituoitua kohtaan monta eri ilmoitusta tai puhelinnumeroa.

Socialstyrelsen Ruotsissa löysi vuonna 2007 internetistä 304 maksullisen seksin tarjoajaa, joista naisia oli 247 ja miehiä 57. Heistä suurin osa toimi Tukholman alueella.¹⁷³ Vuonna 2008 Rikskriminalpolis kartoitti 417 ilmoitusta, joissa 376 naista, 10 transsukupuolista ja 31 miestä myi seksiä. *Kompetenscenter Prostitution i Malmö:n* mukaan Malmön alueella internet-ilmoitusten määrä kaksinkertaistui vuosina 2008-2009.¹⁷⁴ Edellä kerrotuista luvuista huolimatta tulee muistaa, että on erittäin vaikeaa päätellä prostituution todellista määrää.

Ruotsissakin on vahvat epäilyt thaihierontapaikoissa tapahtuvasta seksin myymisestä. Vuonna 2009 Rikskriminalpolisen arvioi Tukholman ja sen lähialueella olevan 90 thaihierontapaikkaa. Vuodenvaihteen 2011-2012 tienoilla thaihierontapaikkojen lukumääräksi arvioitiin Tukholmassa 250.¹⁷⁵ Thaihierontapaikkojen määrä näyttäisi kasvaneen siis rajusti.

Prostituutioon liittyvä keskustelu on lisääntynyt ja suurelle yleisölle on tullut tietoa prostituutiosta ja prostituoitujen heikosta asemasta. Tätä pidetään yhtenä lain tärkeänä saavutuksena. Kyselytutkimuksissa on todettu, että seksinoston

¹⁷¹ Oikeusministeriö 39/2013, s. 25.

¹⁷² Kännedom om prostitution 2007, s. 39.

¹⁷³ Kännedom om prostitution 2007, s. 50.

¹⁷⁴ Oikeusministeriö 39/2013, s. 38.

¹⁷⁵ Oikeusministeriö 39/2013, s. 38.

kieltävän lain kannatus on Ruotsissa varsin vahva. Seksinmyymisen kriminalisointia on kannatettu laajasti. Asenteista voidaan todeta, että nuorten suhtautuminen seksin myymiseen on muuttunut vähemmän negatiiviseksi.¹⁷⁶

Ruotsin seksi- ja erotiikka-alan järjestön Rose Alliancen mukaan seksinoston kriminalisointi on vahvistanut entisestään prostituutioon liittyviä stereotyyppioita. Järjestön edustaja kertoi, että kriminalisointi on aiheuttanut haitallisia seurauksia heille. Esimerkiksi sosiaalityöntekijöiden ja viranomaisten suhtautuminen seksityöntekijöihin on muuttunut kriminalisoinnin myötä. He kokevat, että heitä kohdellaan rikollisina, mielenterveysongelmaisina tai lapsina.¹⁷⁷ Tähän viittaa myös Jay Levy, joka on tehnyt Cambridgen yliopistoon Ruotsin mallista väitöskirjan. Levyn mukaan ei ole näyttöä prostituution vähentymisestä seksinoston kriminalisoinnin seurauksena. Hänen mielestään todellinen ongelma kuitenkin on se, että seksinoston kriminalisointi ja sen ympärille syntynyt poliittinen ilmapiiri ovat vähentäneet ja ehdollistaneet seksityöntekijöille suunnattuja tukipalveluita.¹⁷⁸ Kun joku asia kriminalisoidaan, on toki oletettavaa, että yhteiskunnassa suhtautuminen asiaan muuttuu kielteisemmäksi.

4.2.3. Kriminalisoinnin vaikutukset paritukseen ja ihmiskauppaan

Seksinoston kieltävän lain vaikutuksista ihmiskaupan määrään ei ole varmaa tietoa. Viranomaisten tiedot asiasta ovat ristiriitaisia ja ihmiskaupan tilastointi on haasteellista. Haasteelliseksi tilastoinnin tekee ihmiskaupan piilorikollisuusmainen luonne, minkä vuoksi sen määrästä ei ole vertailukelpoisia arvioita. Vertailua eri maiden välillä vaikeuttaa ihmiskaupan määrittely. Ruotsalaiset tilastot ennen ja jälkeen lain eivät ole vertailukelpoisia johtuen ihmiskaupan määritelmän muutoksista. Ruotsissa tuli voimaan vuonna 2002

¹⁷⁶ Kimpimäki 2009, s. 311.

¹⁷⁷ Pro-Tukipiste Ry, Prostituutio Pohjoismaissa 8.-9.9.2011, s. 9. Rose Alliance lähetti prostituutiokokoukseen Helsinkiin heitä edustamaan seksityöntekijä Jasminin, jonka puhetta on käytetty lähteenä.

¹⁷⁸ Pro- tukipiste Ry. Tiedote 7.11.2012.

uusi laki ihmiskaupasta. Tällöin rajojen ylittävän ihmiskaupan lisäksi myös maan sisällä tapahtuva ihmiskauppa lisättiin ihmiskaupan määritelmään.¹⁷⁹

Ruotsissa raportoidut luvut ovat suhteellisen pieniä tai sitten ihmiskauppaa ei yksinkertaisesti tunnisteta. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhrien määrän on arvioitu Ruotsissa olevan 400-600 vuodessa. Seuraavasta kaaviosta kuitenkin voidaan havaita, että raportoitavaksi on päätynyt vain pieni osa ja vielä pienempi osa tullut tuomituksi.

| Vuosi | Raportoituja | Tuomittuja |
|--------------|---------------------|-------------------|
| 2003 | 21 | 2 |
| 2004 | 29 | 0 |
| 2005 | 44 | 7 |
| 2006 | 26 | 11 |
| 2007 | 15 | 2 |
| 2008 | 15 | 0 |
| 2009 | 31 | 0 |
| 2010 | 31 | ? |

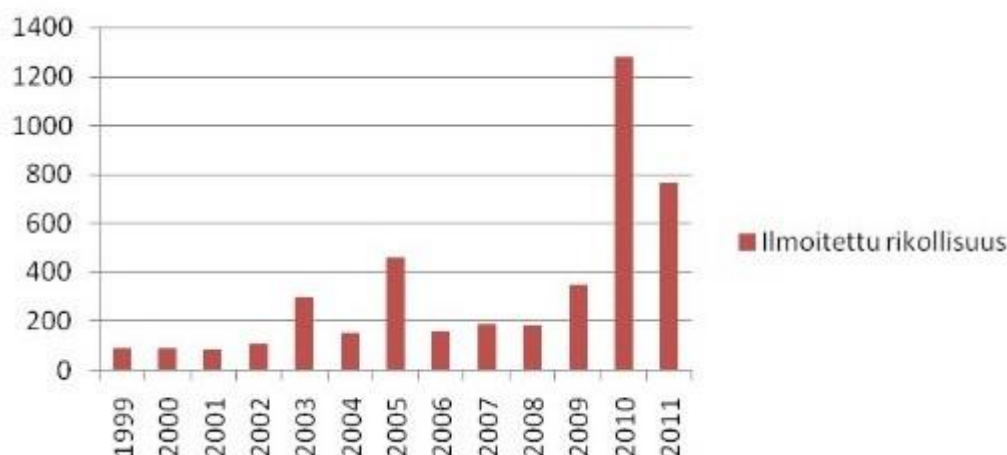
KUVAAJA 9: Raportoidut ja tuomitut ihmiskauppatapaukset ruotsissa 2003-2010¹⁸⁰

4.2.4. Poliisin tietoon tullut rikollisuus vuosina 1999-2011

Seksinoston täysikielto on tuonut lisätöitä viranomaisille. Vuosien 1999-2011 aikana Ruotsissa tehtiin 4231 rikosilmoitusta seksinostoon liittyen. Seuraavassa kaaviossa esitetään kuinka monta rikosilmoitusta on tullut per vuosi. Esimerkiksi ensimmäisenä vuotena ostokriminalisoinnin nojalla tehtiin 91 rikosilmoitusta. Näistä tuli 7 tuomiota, joista 6 oli langettavia. Suurin osa edellä mainituista 91 rikosilmoituksesta koski poliisin havaitsemaa katuprostituutiota.

¹⁷⁹ Suomen Naistutkimusseura 2013, s. 22-23.

¹⁸⁰ Suomen Naistutkimusseura 2013, s. 23.



KUVAAJA 10: Ruotsin poliisin tietoon tullut rikollisuus (yhteensä 4231 kappaletta) ¹⁸¹

Rikosilmoituksista saatiin selvitettyä 1912 tapausta eli 45 prosenttia. Syyttäjäsiiis nosti syytteen, vahvisti sakon tai teki syyttämättäjättämispäätöksen. Seksinostojen selviämisprosentti 22 on korkea, sillä yleisemmin kaikista Ruotsin poliisin tietoon tulleista rikoksista tekijä saadaan selville vain 17 prosentissa tapauksista. Seksinostoa koskevat tuomiot lisääntyivät vuosina 2010-2011, kun taas paritus- ja ihmiskauppatuomioiden määrä on laskenut. Paritus- ja ihmiskaupparikokset on vaikeaa näyttää toteen. Ihmiskaupparaportoiija näkee siinä yhden syyn vähentyneelle rikollisuudelle. ¹⁸²

Ilmitulleet ostajat ovat kaikki olleet miehiä. Keski-ikä on ollut 43 vuotta. Nuorin seksinostorikoksesta syytetty on ollut 17-vuotias ja vanhin 90-vuotias. Lähes 60 prosenttia ostoon syyllistyneistä on syyllistynyt myös johonkin muuhun rikokseen. ¹⁸³

4.2.5. Rangaistukset

Ruotsin rikoslain mukaan seksinostorikoksesta tuomitaan sakkoon tai enintään vuodeksi vankeuteen. Käsittely on yleensä summaarista. Korkein oikeus on

¹⁸¹ Oikeusministeriö 39/2013, s. 29.

¹⁸² Oikeusministeriö 39/2013, s. 29.

¹⁸³ Oikeusministeriö 39/2013, s. 30.

kuitenkin vuonna 2001 antamassaan ennakkopäätöksessään vakiinnuttanut pääsääntöiseksi rangaistukseksi 50 päiväsakkoa yhdestä seksinostorikoksesta. Kahdesta ostorikoksesta on tuomittu yleensä 70 päiväsakkoa. Päiväsakon alaraja on Ruotsissa 50 kruunua ja yläraja 1000 kruunua (23.03.2014 kurssin mukaan 5,95 euroa – 118,90 euroa). Keskimääräinen päiväsakko seksinostoa koskevilla tapauksilla on 168 kruunua (23.03.2014 kurssin mukaan 19,98 euroa). Mikäli rikoksia on enemmän, on hajonta tuomioistuimen antamassa tuomiossa suurempi. Rikosoikeudellista sanktiota suurempi sanktio on kuitenkin sosiaalinen paheksunta. Raskauttavat asianhaarat ovat tuoneet viisi ehdollista vankeusrangaistusta päiväsakkojen lisäksi vuosina 1999-2008. Toukokuuhun 2013 mennessä vankeusrangaistusta ei ollut käytetty vielä kertaakaan.¹⁸⁴

4.2. Seksinoston kriminalisointi Suomessa

4.2.1. Kriminalisoinnin puolesta

Vuonna 1995 Ruotsin prostituution selvitysmies listasi argumentteja prostituution kriminalisoinnin puolesta ja vastaan. Hän otti huomioon niin seksin ostajan kuin prostituoidun kannan.¹⁸⁵ Vaikka argumentit ovat 19 vuotta vanhoja, ajatukset sopivat silti hyvin ajatellen ajankohtaista kysymystä seksinoston kriminalisoinnista Suomessa. Selvitysmies listasi neljä tärkeintä argumenttia kriminalisoinnin puolesta. Ensinäkin rangaistavuus tekisi selväksi, että prostituutio ei ole sosiaalisesti hyväksyttävää. Asiakkaille poliisitutkinta ja oikeudenkäynti toimisivat voimakkaana ennaltaehkäisykeinona. Prostituoituiksi aikoville kriminalisointi olisi ennaltaehkäisevä tekijä harkittaessa ryhtymistä prostituutioon. Prostituoitunut saivat voimakkaamman aseman painostamista vastaan, kun he voisivat vedota toiminnan rikollisuuteen.¹⁸⁶

Pohjoismaissa on tulkinnallista vaihtelua prostituutiota ja ihmiskauppaa koskevilla rajoilla. Jokin tapaus voi olla toisessa maassa prostituutiota ja

¹⁸⁴ Oikeusministeriö 39/2013, s. 32.

¹⁸⁵ Heikkinen 1999, s. 36.

¹⁸⁶ Heikkinen 1999, s. 36.

toisessa maassa ihmiskauppaa. Suomessa tulkintakynnys on korkea.¹⁸⁷ Korkea tulkintakynnys joskus aiheuttaa sen, että joidenkin mielestä selvää paritus- tai ihmiskauppatapausta ei katsota paritukseksi eikä ihmiskaupaksi. Oikeusministeriölle syyskuussa 2013 luovutettu selvitys kannattaa seksinoston täyskieltoa Suomeen. Täyskieltoa perustellaan ihmiskaupalla ja hyväksikäytöllä. Selvityksen tekijöiden Niemen ja Aaltosen mukaan tapauksissa, joissa seksinostajien toimintaa on tutkittu, ostajat ovat erilaisilla väitteillä onnistuneet välttämään syytteen ja syytteitä on hylätty. Heidän mielestään erityisen ongelmallisia ovat tilanteet, joissa ostajat ovat voineet väittää, etteivät ole tienneet prostituoidun olevan parituksen uhri. Lisäksi heidän mielestään seksinoston täyskieltoa puoltaisi sen tuoma selkeys lainsäädäntöön. Nykyisin on liikaa rajanveto-ongelmia. Ongelmia tuottaa arvioida seksinostajien tahallisuus heidän ostaessaan seksiä parituksen uhrilta. Seksinostajat eivät aina voi tietää, että kyseessä on parituksen uhri. Seksinostajat eivät myöskään voi tietää, onko nuori prostituoitu alle 18 -vuotias. Tuomioistuimien työ helpottuisi huomattavasti jos voimaan tulisi seksinoston täyskielto.¹⁸⁸

KKO 2012:66 (Törkeä ihmiskauppa – törkeä paritus): Syyttäjä oli ensisijaisesti vaatinut X:lle rangaistusta törkeästä ihmiskaupasta, koska tämä oli ottanut valtaansa ja värvännyt 17-vuotiaan A:n saattaakseen tämän korvausta vastaan tapahtuvaa sukupuoliyhteyttä ja siihen rinnastettavia tekoja tarjoavaa toimintaa käsittävän seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi. Hovioikeus oli hyväksynyt toissijaisen syytteen törkeästä parituksesta ja katsonut, että X oli viетellyt ja painostanut A:n edellä mainittuun toimintaan hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä. Kysymys oli siitä, toteuttiko X:n menettely törkeän ihmiskaupan tunnusmerkistön.

Tapauksessa oli kyse myös siitä, olisiko ostajan Z pitänyt tietää A:n olevan ihmiskaupan tai parituksen uhri. Todettiin, että A oli virolainen, erittäin nuori ja kokematon. Käräjäoikeudessa todettiin, ettei tilannetta voitu ajatella subjektiivisesti, miten Z oli sen kokenut, tai olisi pitänyt kokea. Näin ollen Z tuomittiin maksamaan päiväsakkoja seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä. Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden tuomiota Z:n osalta. Z vetosi Korkeimmassa oikeudessa olosuhdetahallisuuteen, jonka mukaan hän ei ollut saanut rikosvastuun toteutumisen kannalta riittävää tietoa rikostunnusmerkistöön kuuluvasta olosuhteesta. Z:n ja A:n yhdenmukaisten kertomusten mukaan A:n parittajat eivät ole olleet paikalla hotellissa. A:n liikkumisvapautta ei ollut siten havaittavalla tavalla rajoitettu. Merkittävänä syytettä tukevana seikkana oli pidetty sitä, että internet-ilmoitus oli laadittu suomeksi, jota

¹⁸⁷ Skaffari 2010, s. 34-35.

¹⁸⁸ Oikeusministeriö 39/2013, s. 116-117.

kieltä A ei ole osannut. Korkein oikeus toteaa, ettei suomenkielinenkään ilmoitus olisi johtanut oletukseen parittamisesta. Näin ollen X ei ole voinut havaita, ettei A itse ollut laatinut ilmoitusta internetissä tai kirjoittanut tekstiviestejä. Korkeimman oikeuden mukaan ilmoitustapa ja ilmoituksen sisältö eivät viitanneet järjestäytyneeseen toimintaan. Korkein oikeus totesi, että havaittavissa oleva psyykkisen toimintakyvyn puute ja täydellinen kielitaidottomuus voivat vahvastikin viitata siihen, ettei henkilö kykene toimimaan itsenäisesti, vaan että hän toimii parituksen tai ihmiskaupan uhrina. Pelkästään verraten nuoresta iästä tai ulkomaalaistaustasta tällaista epäilyä ei voida katsoa syntyvän. Edellä esitetty selvitys A:n henkilöstä ja olemuksesta tai kielitaidosta ja taustasta eivät muiden asiassa ilmenneiden olosuhteiden perusteella erikseen tai niitä kokonaisuutena arvioiden osoita, että Z on pitänyt varsin todennäköisenä, että A on ollut parituksen kohteena. Edellä mainituilla perusteilla Z:n ei ole näytetty syyllistyneen rikoslain 20 luvun 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuun seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöön.

4.2.2. Kriminalisointia vastaan

Ruotsin prostituution selvitysmiehen argumentit vuodelta 1995 kriminalisointia vastaan sopisivat myös nykyhetkeen. Hänen mielestään kriminalisoinnilla prostituutio ajettaisiin maan alle eivätkä monet prostituoidut uskaltaisi enää hakea apua. Muu rikollisuus saattaisi lisääntyä, eikä kriminalisointi tehoa huume- ja päihderiippuvaisiin. Selvitysasiainmiehen mielestä riski fyysisen hyökkäyksen kohteeksi joutumiseen kasvaisi. Raja rangaistavan ja ei-rangaistavan teon välillä ei ole selvä ja yksiselitteinen, mistä seuraa todistamisvaikeuksia.¹⁸⁹

Neurologian emeritusprofessori Jorma Palo arvioi vuonna 2004 seksinoston kriminalisoinnin vaikutuksia. Hänen mielestään prostituutiota harjoitettaisiin salassa, mikä lisäisi parittajien valtaa prostituoituja kohtaan. Prostituutio ei hänen mielestään vähentyisi.¹⁹⁰

Prostituoitujen tukipiste Pro-tukipiste ry vastustaa seksinoston täyskieltoa. Heidän mielestään kriminalisointi ei lopettaisi prostituutiota, mutta vaikuttaisi prostituution ilmenemiseen ja toimintaympäristöön. Prostituutio tulisi heidän

¹⁸⁹ Heikkinen 1999, s. 36.

¹⁹⁰ Palo 2004, s. 207.

mielestään todennäköisesti vähenemään julkisilla paikoilla ja siirtymään lisääntyvästi yksityisiin tiloihin. Pro-tukipiste ry:n mielestä kriminalisointi vain vaikeuttaisi tukitoimia sekä seksityöntekijöihin kohdistuvan vakavan rikollisuuden ilmituloa. He vetoavat myös siihen, että Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimivien UNDP:n, UNAIDS:in, UNFPA:n sekä *Global Commission on Hiv and the Law:n* suositusten mukaan seksityöntekijöiden asemaa heikentäviä kriminalisointeja purkamalla voidaan merkittävästi edistää seksityöntekijöiden turvallisuutta ja terveyttä. Lisäksi Pro-tukipiste ry:n mielestä Ruotsista ja Norjasta saamiemme tietojen mukaan seksinoston kriminalisointi on merkinnyt seksityöntekijöihin kohdistuvien kielteisten asenteiden yleistymistä. Pro-tukipiste toteaa, että yleiskiellon vaikutuksesta ihmiskaupan vähentymiseen ei ole olemassa riittävää ja luotettavaa näyttöä. Tähän on päätytty muun muassa norjalainen riippumaton tutkimusinstituutti Fafo.¹⁹¹

Komisario ja kansanedustaja Tom Packalenin mielestä seksin ostamisen kieltäminen heikentäisi hyväksikäytetyn prostituoidun asemaa. Ihmiskauppa ja paritus muuttuisivat nykyistä raaemmaksi. Packalen muistuttaa, että paritus ja ihmiskauppa ovat piilorikollisuutta. Parituksen kohde ei itse välttämättä halua paljastaa parituskuviotaan, koska se saattaa olla vaarallista. Ihmiskaupan uhri puolestaan ei välttämättä edes saa yhteyttä viranomaiseen.¹⁹²

YK:n kehitysohjelman tukema AIDS-komissio vaatii, että seksityö laillistettaisiin koko maailmassa. Komission mukaan prostituutiota olisi pidettävä samanlaisena ammattina kuin muitakin ammatteja. Komission mukaan jos prostituutio hyväksyttäisiin viralliseksi ammatiksi, se parantaisi seksityöläisten asemaa ja vähentäisi prostituutioon liittyviä haittoja. Prostituution ollessa valtion valvonnassa, sitä voitaisiin paremmin myös hallita. Näin ollen HI-viruksen leviäminen voisi vähentyä. Myös prostituoidut kokisivat olonsa enemmän turvallisemmaksi.¹⁹³

Amnesty International-järjestön mukaan lait, jotka kieltävät myymästä tai ostamasta seksiä tulisi kumota, koska ne rikkovat ihmisoikeuksia. Amnestyn

¹⁹¹ Pro-tukipiste Ry, kannanotto 05.11.2012.

¹⁹² Packalen 09.11.2012.

¹⁹³ Risks, Rights and Health- raportti 2012.

mukaan tulisi tukea prostituoitujen yhdistymisvapautta eli mahdollisuutta perustaa bordelli prostituoitujen ryhmän kesken. Ihmisten toimia ostaa tai myydä seksiä ei tulisi rajoittaa laeilla.¹⁹⁴

4.3. Lainsäädäntöhankkeen tila huhtikuussa 2014

Syyskuun 4. päivä 2013 valmistuneen Oikeusministeriön selvityksen jälkeen on ollut lainsäädäntöhankkeen suhteen hiljaista. Maaliskuun 2014 alussa oikeusministeri Anna-Maja Henriksson kertoi, että hallituksessa ei ole tarpeeksi tukea seksinoston täyskiellolle. Hänen mukaansa ainakaan tällä hallituskaudella ei tule voimaan lakia seksinoston täyskiellosta. Henrikssonin mukaan ehdotetaan muutosta, jossa ostaja voisi saada tuomion, mikäli tilanne vaikuttaa siltä, että ostajan olisi pitänyt epäillä ihmiskauppaa tai paritusta.

Henriksson kiinnittäisi huomiota ulkoisiin merkkeihin, josta pitäisi havaita seksinmyyjän olevan parituksen tai ihmiskaupan uhri. Ehdotus on tulossa eduskunnan käsiteltäväksi syksyllä 2014 lausuntokierroksen jälkeen.¹⁹⁵ Lainsäädäntöneuvos Jukka Lindstedt kertoi maaliskuun lopussa, että hänelle ei ollut annettu virallista valmistelutoimeksiantoa, mutta hän odotti että toimeksianto tulisi vielä kevään aikana. Hänen mukaansa tavoitteena on, että valmistelu käynnistettäisiin siten, että esitys voitaisiin antaa syksyllä 2014 eduskunnalle.¹⁹⁶

Henrikssonin määritelmä ”ostajan olisi pitänyt epäillä ihmiskauppaa ja paritusta” aiheuttaa mielestäni sen, että näyttökysymys voi muodostua ongelmaksi. Yleiseen elämäkokemukseen voi olla joissakin tapauksissa turha vedota, koska tiedetään, että niin moni ulkomaalainen nainen tekee vapaaehtoisesti omatoimisia prostituutiomatkoja Suomeen. On mahdotonta näyttää toteen ostajan ajatukset.

¹⁹⁴ Daily Mail 24.01.2014.

¹⁹⁵ Hufvudstadsbladet 02.03.2014.

¹⁹⁶ Jukka Lindstedtin sähköpostiviesti 24.03.2014.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Vaikka tällä hallituskaudella ei todennäköisesti tulla seksinoston kriminalisointia koskevaa lakiehdotusta tekemään, jää seksinoston täyskriminalisointi monille päättävälle tahoille henkilökohtaiseksi tavoitteeksi ja asia tullee nousemaan vielä esille. Mielestäni on huolestuttavaa jos ministeri ajaa omaan arvomaailmaansa sopivaa asiaa vastoin Euroopan unionin säädöksiä sekä vastoin YK:n, Amnestyn ja alan asiantuntijoiden mielipidettä.

Seksinoston kriminalisoinnin hyvinä puolina voidaan kieltämättä pitää lainsäädännön selkeyttä ja tulkintaongelmien poistumista. Tulkintaongelman toi esille esimerkiksi tapaus KKO 2012:66. Se olisi ainoa hyvä puoli, minkä seksinoston täyskriminalisointi toisi. Prostituutio ajautuisi myös enemmän piiloon, mikä näyttää hyvältä siltä kannalta, että halutaan pitää yhteiskunta ”puhtaana” kyseisestä toiminnasta. Näkisin, että kyseessä on kuitenkin vain ongelmien lakaisu maton alle.

Hyöty-haitta-punninnan kriminalisointiperiaate edellyttää, että kriminalisoinnista on aiheuduttava enemmän hyötyä kuin haittaa. Kyseisen periaatteen on katsottu laajentavan näkökulmaa rikosoikeuteen yhteiskunnan kannalta, koska sen puitteissa voidaan huomioida lähtökohtaisesti kaikenlaisia kriminalisoinnista aiheutuvia hyötyjä ja haittoja. Periaate edellyttää kriminalisoinnin mahdollisten vaikutusten ennakkollista pohdintaa.¹⁹⁷ Olen Pro-tukipisteen kanssa samaa mieltä mahdollisen täyskiellon aiheuttamista vaikutuksista. Yhteiskuntamme samankaltaisuudesta johtuen vaikutukset tulisivat olemaan varmaankin samankaltaiset kuin Ruotsissa. Ruotsista on saatu selvä havainto siitä, että katuprostituutio on vähentynyt noin puolella. Suomessa on kerrallaan maksimissaan 15-20 prostituoitua kadulla, joten vastaavankaltainen puolittuminen olisi aika huomaamatonta ja mitätöntä.

Toiminta tulisi kuitenkin varmasti siirtymään entistä enemmän internetiin ja piiloon poliisilta. Tällöin seksityöntekijöiden turvallisuus olisi entistä enemmän vaarassa. Lisäksi seksin ostamisen täyskielto aiheuttaisi varmasti lisäruuhkia jo

¹⁹⁷ Melander 2010, s. 23.

valmiiksi ruuhkautuneeseen tuomioistuinlaitokseen ja yhteiskunnan kustannukset lisääntyisivät. Kahden aikuisen ihmisen välinen yksityinen asia ei mielestäni kuulu tuomioistuimen ratkottavaksi. Tuomioistuimen resurssien suuntaaminen muihin asioihin olisi mielestäni hyödyllisempää.

Ihmiskauppa ja paritus ovat vakavia rikoksia, jotka pitäisi saada loppumaan. Kuitenkaan Ruotsin mallin mukainen seksinoston täyskielto ei anna välttämättä viitteitä siitä, että seksinoston kriminalisoinnilla ihmiskauppa ja paritus vähentyisivät. Ihmiskaupan määrää on vaikea arvioida. Ruotsissa on ollut raportoituja tapauksia vuosina 2003-2010 keskimäärin 27 vuodessa. Joka vuosi ei välttämättä yksikään tapaus ole johtanut edes tuomioon. Tuomioon johtaneissa tapauksissa ei ole tietoa siitä, kuinka moni on liittynyt seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja kuinka moni on työhön liittyvää ihmiskauppaa. Esimerkiksi Britanniassa tehtiin vuonna 2009 laaja tutkimus, jossa todettiin, ettei yhdessäkään ihmiskauppajutussa ollut pakotettu ketään prostituutioon.¹⁹⁸ Suomessa poliisi arvioi Suomen olevan lähinnä kauttakulkumaa ihmiskaupan uhreille. Osalle Suomi on myös kohdema.¹⁹⁹ Ruotsin ja Britannian lukemien perusteella voitaisiin arvioida, että seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä ihmiskauppa olisi Suomessa hyvinkin pienimuotoista toimintaa, mikäli sitä edes on. Tuskin laki seksinoston kriminalisoinnista antaisi sen enempää kuin jo voimassa oleva laki, joka kieltää ihmiskaupan kohteena olevan henkilön seksuaalisen hyväksikäytön.

Kokemukset Ruotsista eivät voi antaa suoraa vastausta seksinoston täyskiellon toimivuuteen Suomessa. Ruotsi ja Norja ovat yhteiskuntamalliltaan lähellä toisiaan ja niissä on todettu kriminalisoinnin aiheuttaneen erilaisia tuloksia. Parhaiten lain toimivuus Suomessa saataisiin selville tietenkin kokeilemalla. Seksinoston täyskiellosta huolimatta prostituution määrä saattaisi lähteä kasvuun niin kuin Norjassa on tapahtunut ja riski, että täyskiellosta aiheutuu muita haittoja, on iso. Lain pelkkä kokeileminen tulisi varmasti hyvin kalliiksi, joten mielestäni siihen ei tulisi lähteä.

¹⁹⁸ The Guardian 20.10.2009.

¹⁹⁹ Poliisin internet-sivut.

On huomattava myös, että ultima ratio -kriminalisointiperiaatteen mukaan rikosoikeutta tulisi käyttää vasta viimesijaisena keinona. Rikosoikeutta ei tulisi käyttää, jos käytettävissä on moraalisesti hyväksyttävämpi ja rikosoikeutta tehossaan lähestyvä keino. Ultima ratio -periaate sisältää ajatuksen rikosoikeudesta yksilön vapauksiin ja oikeuksiin eniten puuttuvana keinona.²⁰⁰ Ultima ratio- periaatteen nojalla näkisin, ettei seksinostoa tule kriminalisoida. Sen sijaan ultima ratio -periaatekin kehottaa etsimään paremmin toimivia keinoja seksinoston tuomiin ongelmiin.

Seksinoston kriminalisointi rajoittaa mielestäni jokaiselle kuuluvaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Lisäksi seksinoston kriminalisointi rajoittaa perus- ja ihmisoikeuksia. Perustuslain 18 § todetaan jokaisella olevan oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Kuten aikaisemmin on todettu, Euroopan yhteisöjen tuomioistuin totesi prostituution olevan Euroopan unionin perustamissopimuksen mukaista elinkeinotoimintaa. Lisäksi perustuslain 7 § takaa jokaisen oikeuden henkilökohtaiseen vapauteen. Viranomaisien ei tulisi mielivaltaisesti rajoittaa yksilön henkilökohtaista vapautta toimia. Sopimuksen 10 § turvaa yksityiselämän piiriin. Yksityiselämän piiriin sisältyy yksilön oikeus määrätä itsestään ja ruumiistaan sekä vapaus päättää sukupuolisesta käyttäytymisestään. Mielestäni prostituutiosta on kyse juuri tästä.

Tosiasia on se, että prostituutio maailman vanhimpana ammattina on niin pysyvä ilmiö, ettei sitä saada hävitettyä täysin minkäänlaisilla hallinnollisilla kontrollitoimilla tai rikosoikeudellisilla sääntelymalleilla. Olen varma, että mitä ankarampi rangaistusuhka, sitä syvemmälle piiloon toiminta vain ajautuisi. Tilastokeskus arvioi vuonna 2002 tilaamassaan selvityksessä, että suomalaisessa prostituutiosta pyöri vuosittain sadasta kahteen sataan miljoonaa euroa.²⁰¹ Kuten on todettu, prostituutiosta on kyse suurista rahoista, joten se tulee aina kiinnostamaan taloudellisessa ahdingossa olevia naisia sekä rikollisia, jotka haluavat hyötyä seksinmyyjien kustannuksella. Tärkeintä olisi mielivaltaisen kieltämisen sijaan keskittyä siihen, miten prostituution haitat

²⁰⁰ Melander 2010, s. 22.

²⁰¹ Iltalehti 06.08.2008.

saataisiin minimoitua. Tulisi keskittyä siihen, miten prostituoidut saisivat tehdä työtään turvassa ja rauhassa. Lainsäädäntöä voitaisiin kehittää Saksan suuntaan. Saksan mallikaan ei käytännössä ole osoittautunut kovin toimivaksi, mutta se ei tarkoita sitä, etteikö voisi toimia paremmin suunniteltuna Suomessa. Mikäli prostituutio saataisiin hyväksytyksi ammatiksi Suomessa, siitä saataisiin verotuloja. Prostituution verottaminen olisi paljon järkevämpi vaihtoehto taloudellisesti vaikeassa tilanteessa kuin sen kriminalisointi ja näin ollen rikoksista johtuvien kulujen lisääminen.

Suomen lainsäädäntö on nyt erilainen kuin Ruotsissa joten, ei tulisi vaarantaa tätä mahdollisuutta pelkästään kopioimalla Suomeen Ruotsin huonosti toimivaa mallia. Suomessa ei tule kriminalisoida seksinostoa. Sen sijaan Suomessa voitaisiin keskittyä luomaan täysin oma, haitat ja kustannukset minimoiva malli.